

AEGIDII
C O L V M N A E R O M A N I
EREMITARVM D. AVGVSTINI
S A C R Æ T H E O L O G I Æ D O C T O R I S
F V N D A M E N T A R I I
A R C H I E P I S C O P I B I T V R I C E N S I S
S. R. E. C A R D I N A L I S

In Secundum Librum Sententiarum Quæstiones,
Nunc denuò excusæ

Industria R. P. F. ANGELI ROCCHENSIS Augustiniani profess.
Conuentus Camerini S. Theologiæ Doctoris,

Et eiusdem incredibili labore ab infinitis mendis vindicatæ:
Multis item rébus, quæ olim desiderabantur,
in suum locum repositis,

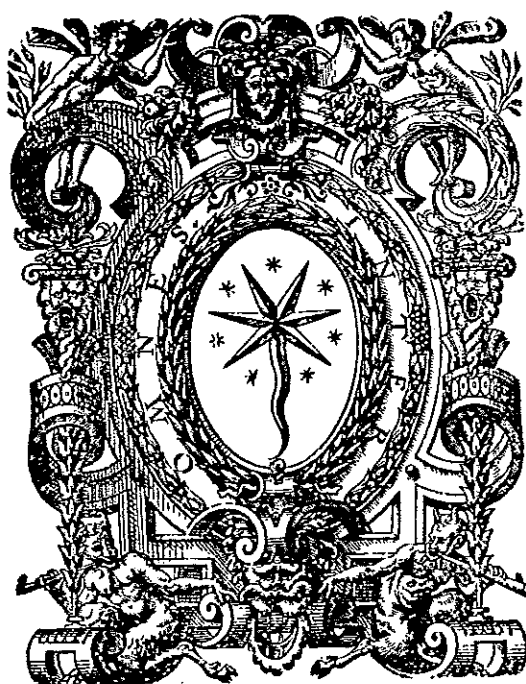
*Summis, Citationibus, Notationibus, Scholijs, Conclusionibus, Resolutionibus,
Quincuplici Indice, Auctoris vita, & librorum Catalogo illustrata.*

Additis præterea præceptis Philosophorum erroribus ab eodem Aegidio collectis,
& in operis calce nunc primum positis.

AD REVERENDISS. P. M. THADDAEV M PERVSINVM,
eiusdem ordinis Generalem Vigilantissimum.

P A R S

S E C V N D A .

Venetijs, Apud Franciscum Zilettum.

M D L X X X I .

INDEX EORVM NOMINA COMPLE-
ctens, quorum testimonia pro comprobandis suis di-
ctis passim ab Auctore citantur.

Agatho philosophus.	Hieronymus.
Alpharabius de ortu scientiarum.	Hierotheus.
Anaxagoras.	Hugo de sacr.
Aristoteles.	Hugo de sancto Victore.
Auerroes.	Hugutio Grammaticus.
Auicenna.	Hugo, siue Hugutio.
Auicebron.	Hylarius.
Augustinus.	Magister sententiarum.
Aymo.	Odoritius.
Beatus Benedictus . Beda.	Quidius.
Cato.	Plato.
Cicero.	Præpositius.
Chilonius Astrologus.	Porphyrus.
Clemens philosophus.	Proclus.
Damascenus.	Ptolemæus.
Dionysius Areop.	Pythagoras.
Driedo de concord. lib. arb.	Rabanus.
Empedocles.	Rabi Moyfes.
Eustratius comm. Græcus.	Solynus.
Eusebius.	Tertullianus.
Fulgentius.	Strabus.
Gilbertus porr.	Trismegistus.
Gregorius Nazianzenus.	Varro.

Tetrastichon.

*Aegida Palladium vitabat dente rapaci
Ferrugo, tempus iamque abolebat edax:
Palladis hanc iussu scabra rubigine purgat
Angelus, aetherei missus ab arce Poli.*

F. Angeli Portense Patavini.

AEGIDII COLUMNÆ
ROMANI
ORDINIS EREMITARVM
D. AVGVSTINI
SACRÆ THEOLOGIAE DOCTORIS
FVNDAMENTARI
ARCHIEPISCOPI BITVRICENSIS
S. R. E. CARDINALIS
IN SECVNDVM LIBRV M SENTENTIARVM
Quæstionum.

P A R S S E C V N D A .

Diuisio Secundæ Partis.

Secunda huius libri pars, in qua agitur de creatura partim spiritali, partim corporali, hoc est, homine; viginti nouem complectitur distinctiones: in quarum quinque de creatione, & de statu primorum Parentum, eorumq; partibus: Et de Paradiso terrestri: In cæteris verò de lapsu eorundem, de malo, & de peccato ipso.

D I S T. X V I.

De primi Hominis creatione in comparatione ad ipsum
Principium effectiuum.

utroq; cõposita, vt de homine. Circa quẽ, vt patet ex littera, tria determinare intendit. videlicet qualis fuerit factus homo, quõ fuerit factus, & quõ fuerit lapsus. Qualis ergo fuerit factus incipit determinare in principio 19. dist. ibi: [*Solet quæri.*] Si aut ista duo: qualis, & quomodo fuerit factus, volumus accipere pro eodẽ: dicemus,

A q̄ primo determinat de homine, qualis, & quomodo fuerit factus per comparationem ad Deũ, & ad suas partes. Secundo determinat hoc secundum suum statum: ibi in 19. dist. [*Solet.*] Tertio determinat, qualiter fuerit lapsus: in 21. ibi: [*Videns igitur D:abolus.*]

B Circa primum duo facit. quia primo determinat de factione, & de formatione viri. Secundo de formatione mulieris: in 29. di. ibi: [*In eodem quoque Paradiso.*]

C Circa primum duo facit: quia primo determinat de factione, & formatione hominis: prout comparatur ad Deum: quia est factus ad imaginem, & similitudinem Dei. Secundo determinat de factione, & formatione hominis: prout cõparat ad partes suas: ad animã, & ad corpus. Sed ibi: [*Hic de origine animæ.*] in principio 27. di.

D Circa primum duo facit. quia primo cõtinuat Aegid super 19 Sent. A dicta

dicta dicendis : dicens se velle determinare de homine : qualis, vel quomodo fuerit factus : & quomodo fuerit lapsus : quæ omnia pertinent ad hunc librum . Narrat etiam determinandum esse : quare fuerit homo creatus , & quomodo fuerit institutus . quæ duo in prima distinct. tractata fuerunt . Incipit etiã narrare de proposito : qualis, & quomodo fuerit factus homo : Circa quod duo facit, quia primo dicit, qualis, & quomodo fuit factus homo . quia fuit factus ad imaginem, & similitudinem Dei. Secundo incipit exponere : quomodo dicatur homo sic factus: ibi: [*Imago autem.*]

Circa quod duo facit . & primo exponit, quomodo homo sit factus ad imaginem & similitudinem Dei: dicens, quod ibi imago potest accipi, vel pro re increata, i. pro essentia trinitatis, ad quam factus est homo, vel pro re creata, in qua factus est homo. Et subdit, q̄ magis proprie accipitur imago pro re creata: cum dicitur homo factus ad imaginem, quàm pro re increata. Secundo assignat quosdam modos dicendi aliorum: quomodo homo factus est ad similitudinem, & imaginem Dei: ibi: [*Filius vero.*]

Circa quod tria facit. Quia primo ponit quendam modum dicendi: quia filius est imago, & q̄ homo factus est ad imaginem. i. ad filium : quod improbat: q̄ homo non solum dicitur ad imaginem : sed etiam dicitur imago . nam si staret ibi pro solo filio: non diceret pluraliter, nostrã . Secundo dat modum dicendi aliorum : cum dicitur: Factamus hominem ad imaginem, & similitudinẽ nostram : q̄ ibi imago stat pro Filio: similitudo stat pro Spiritu sancto : & ideo dicitur pluraliter, nostrã: quia Spiritus sanctus est amor pluriũ: Patris videlicet, & Filij. Tertio improbat quod dictum est: quia talis distinctio non procedit de medio montium i. de auctoritatibus sanctorũ. Propter quod ait: q̄ in ipso homine querenda est imago, & similitudo . Secunda ibi: [*viunt.*] Tertia ibi: [*Veruntamen.*]

Circa qd̄ duo facit. Primo facit quod dictũ est. Secundo dat differentiam quomodo diuersimode dicitur imago, filius, & homo, ibi: [*Quo circa.*]

Circa primum tria facit, quia primo dicit, q̄ in homine querenda est similitudo, & imago. Secundo declarat, quõ diuersimode habent esse in homine similitudo & imago. Tertio ostendit, q̄ in homine s̄m animam habet esse similitudo, & imago: non respectu vnus personæ tantum, sed totius Trinitatis. Scda ibi: [*Factus est ergo homo.*] Tertia ibi: [*Factus est ergo homo secundũ animã.*] Tũc sequit̄ illa pars: [*Quo circa.*] In qua dat differentiam inter filium Dei & hominem, quia filius d̄r imago, sed non ad imaginem: sed homo d̄r imago, & ad imaginem. homo ergo dicitur ad hominẽ, quia est imperfecta imago totius Trinitatis, sed Filius est perfecta imago Patris .

Circa quod duo facit, quia primo facit, quod dictum est. Secundo epilogat circa determinata dicens : Homo secũdũ animam est similis Deo: & secundum corpus habet quandam proprietatem

A tẽ, per quam refertur ad Deum: cum habeat corpus erectũ ad cœlũ, & ad Deũ. Secũda ibi: [*Ecce ostensum.*] & in hoc patet ista p̄tis distinctionis.

Q V A E S T. I.

De Dei imagine .

IC QVAERVNTVR duo. Primo de imagine . Secundo de equalitate imaginis .

Circa primũ quæruntur tria. Primo : vtrum imago Dei inueniri possit in aliqua creatura. Secundo in quibus inueniatur . Tertio de differentia imaginis ad similitudinem.

ARTIC. I.

B An aliqua creatura sit ad imaginem Dei. Conclusio est affirmatiua.

Aegid. 1. sent. d. 3. q. 1. D. Th. 1. p. q. 93. art. 1. 2. 5. Et 1. sent. d. 3. q. 3. Item 2. sent. d. 16. q. 1. ar. 1. Et 4. contra Gent. c. 26. Et de Ver. q. 10. ar. 7. corp. D. Bon. d. 16. ar. 1. & 2. Ric. d. 16. q. j. Sco. d. 16. q. 1. Alex. de Ales 2. p. q. 55. ar. 4. Th. Arg. d. 16. q. 1. ar. 1. Dur. d. 16. q. 1. Brulef. d. 16. q. 1.

D PRIMVM sic proceditur: videt̄ q̄ nulla creatura possit dici ad imaginẽ Dei, quia Esa. 40. d̄r: Cui ergo similem fecistis Deum : aut quam imaginẽ ponetis ei: ergo nõ pot̄ esse similitudo Dei i aliqua creatura, nec et̄ imago.

Præterea: Proprietas vnus non inuenitur in alio, sed Proprium est filio, quod sit imago Dei: ergo non inuenietur hoc in aliqua creatura.

Præterea. Imago importat cõuenientiã quãdã in aliquo vno. Vnde Hilarius dicit, q̄ imago est species indifferẽs eius rei ad quã imaginatur. Sed quicunq; conueniunt in aliquo vno: habent aliqd̄ prius, & simplicius seipsis: siue sit illa communitas speciei, siue generis, siue analogiæ. Sed Deo nihil est simplicius, neque prius: ergo imago eius in aliqua creatura inueniri non poterit.

Præterea: de ratione imaginis est æqualitas: cũ imago equetur rei, cuius est imago : sed nulla creatura potest equari Deo: ergo in nulla creatura potest inueniri imago Dei.

Sed contra est quod habetur Gen. 1. Faciamus hominẽ ad imaginẽ, & similitudinẽ nostrã.

Præterea: d̄r Eccle. 17. Deus creauit de terra hominẽ: & s̄m imaginẽ suam fecit illũ: ergo &c.

R E S O L V T I O.

Imago Dei est in anima humana, nõ iuxta formã, ac nature identitatem: sed secundum formã, nature q̄ diuinę representationem expressam: Imago autem Patris est Filius Dei in eadẽ natura cum Patre: sed anima in alia natura .

RESPONDEO dicendum: q̄ imago alicuius in rebus pot̄ inueniri dupl̄r. naturalis, & artificialis: naturalis

Imago duplex.

naturalis autem potest inueniri dupliciter, vel in vna & eadem natura numero: vel in vna, & eadē natura specie. In vna autē, & eadē de natura numero inuenitur imago filij Dei ad patrem, quia pater generando filium communicauit sibi illam eandem naturam numero, quā habet: quia pater secundum Aug. genuit filium per omnia sibi æqualem: & est per omnia id, quod pater: non tamen pater: quia iste filius: ille pater, sed in vna & eadē natura specie inuenitur imago filij carnalis ad patrem: non sū vna & eandem naturā numero, habet. n. filius carnalis cū patre eandē naturā specie: sed nō numero. Tertio pōt inueniri imago naturalis non in vna & eadē natura specie, nec numero, nec in genere: sed in alia & alia natura. Et sic inuenitur imago Dei in creatura rōnali: vt apparet.

Imago naturalis

Cum ergo natura creaturæ rōnalis non sit eadē numero: nec eadē specie: nec ēt eadē genere, cū natura diuina: talis imago non erit in eadē natura: nec numero: nec specie: nec genere: sed erit in alia, & alia natura. Est autē & quarto imago artificialis: quæ potest fieri a quocunq; artifice: & ex ista imagine artificiali, quæ est vnus creaturæ ad aliam: aliqua poterimus autumari de imagine, quæ est in creatura respectu Dei. Propter quod sciendum, quod imago artificialis non potest esse in substantialibus, quia secundum

Imago artificialis.

Phy. Cō. 23 & 2. de anima Cō. 8. Com. 60.

Commen. omnes formæ artificiales sunt accidentia: oportet ergo imaginem artificialem non esse secundum substantialia, nec secundum naturalia: sed secundum ea, quæ de proximo representant naturam, inter cætera autem, quæ representant naturam, sunt lineamenta membrorum: quia secundum Commen. in primo de anima, Membra Leonis, & membra Cerui non differunt: nisi quia animæ differunt: videmus, enim quod semper lineatio membrorum est ab illo, qui dat naturam speciei: quia fetus * corpus

Com 53. & 2. de anima Com 60.

* Anima à patre. & corpus à Matre quomodo. Idem infra d. 9. q. 1. ar. 3. & 4. Ex 2. de gen. animal. c. 4. * Ala quō educatur, & non educatur de potentia matris ex Arist. 2. de gē. animalium c. 3. & vide Armadum in tractatu 2. diff. ter minorum * Mulorum lineatio cur asinum sequatur, magnitudo vero corporis equam.

habet a matre: sed animam habet à Patre. vel secundum essentiam: sicut in brutis, vel secundum dispositionem, sicut in homine, quia * anima humana non educitur de potentia materiæ secundum essentiam: sed secundum dispositionem. * Videmus. n. quod lineatio membrorū sequitur modum patris. propter quod videmus in mulis, qui generantur ex asino, & equa: quod magnitudine corporis pp abundantiam menstrui habēt a matre. Propter quod Muli sunt magni corpore, sicut & equæ, sed lineamenta, & alia, quæ sequuntur mores. eorum: habent ab asino: qui est eorum pater: iō habent vocem asini: habent et aures magnas: sicut asinus. non habent pedes ita amplos: sicut habent equi, sed secundum suam magnitudinem corporis habēt eos strictos, sicut asini: vt ex hoc ostendatur manifeste: quod lineamenta membrorū potissime sunt ab eo: id est à patre: qui dat formā, & animam. Propter quod imago artificialis potissime attenditur in lineamentis membrorū: & inde est, quod quando aliquid habet lineamēta membrorum ad similitudinem alterius rei, dicitur esse imago eius. Imago ergo erit quedam representatio naturæ, & speciei eius: cuius est imago, sed

Imaginis distinctio.

A hæc representatio, vel erit secundum ipsam speciem & naturam, vel secundum aliqua: quæ sunt expressa signa naturæ, & speciei. Secundum ergo primum modum sumendi: quod imago potest esse naturalis, vel artificialis: illi quatuor modi imaginis supra assignati sic se habebunt, quod tres illorum modorum cadebant sub vna parte: id est sub imagine naturali, quia dicitur: Filius est naturaliter imago patris: quia habet eandem naturam cum patre, siue hoc sit in hominibus: siue in alijs animalibus. nam sicut filius carnalis est imago naturalis hominis patris, sic & Leo filius leonis est imago naturalis sui patris. Vnde homo siue anima hominis naturaliter facta est ad imaginem Dei. solus ergo quartus modus imaginis cadebat sub altera parte: prout simulacrum, vel pictura est imago eius: cuius est simulacrum, vel pictura: quia talia non naturaliter, sed artificialiter fiunt. sic ergo dicendum est secundum primum modum distinguendi: sed quantum ad hunc sū modum: quod imago, vel est secundum naturam, id est secundum naturæ identitatem, vel secundum expressam representationem naturæ: duo modi imaginis superius assignati cadunt ex vna parte: & duo ex alia. nam Dei filius, & carnalis filius cadunt sub illa parte: prout imago sumitur secundum naturæ identitatem, nam Dei filius habet eandem naturam cum Deo patre: & carnalis filius habet eandem naturam cum suo patre. aliter tamen & aliter: quia Dei filius cum suo Patre habet eandem naturam numero, id est habet eandem naturam nullo modo numeratam, nec multiplicatam: vel habet eandem naturam numero, id est habet eandem naturam sine numero, secundum quem modum Aug. 4. super Gene. dicit quod Deus fecit omnia in numero, pondere, & mensura id est omnia fecit in seipso: quia est numerus sine numero & c. Deus enim quantum ad rationes perfectionum prædicamentorum est numerus sine numero: est numerus infinitus, quia secundum Philosophum 5. Meta. In Deo congregantur perfectiones omnium prædicamentorum: quod intelligendum est non solum quantum ad perfectiones, quæ sunt in prædicamentis actu, sed etiam quantum ad eas, quæ sunt possibles. & quia secundum qualibet huiusmodi perfectionē Deo competit: vel potest competere aliquod nomen: vt prout est in eo perfectio sapientiæ, dicitur sapiens: prout perfectio magnitudinis: dicitur magnus, quia tales perfectiones modo, quo diximus, sunt infinitæ. ideo ait Dio. 12. de diu. no. quod laudare nos conuenit eum, qui est infinitorum nominum: prout ergo in Deo congregantur perfectiones prædicamentorum: est numerus sine numero: quia est numerus infinitus: sed quantum ad vnitatem, & identitatem essentiæ naturæ: est ibi vnum numero: quia est ibi vnitatis sine numero: vel est ibi vnum, vbi est nullus numerus iuxta illud Boetij in libro de Trini. dicentis de Deo, quod hoc est vere vnū, in quo nullus est numerus. Nullus

Anima hominis facta ad imaginē Dei.

B

C

Deus quomodo, omnia fecit in numero, pondere, & mensura. ex D. P. Aug. Tomo. 1.

T. c. 21. 31.

D

est vere vnū, in quo nullus est numerus. Nullus Aegid super ij. Sent. A 2 est

est ergo numerus absolutorum secundum rem, sed solum est ibi numerus relatorum, & realiter: quia Pater, Filius, & Spiritus sanctus sunt vna res absoluta: sed sunt tres res relatę. iuxta illud Boetij circa principium de Tri. Substantia continet vnitatem: sed relatio multiplicat trinitatem.

Dei numerus sine numero.

In Deo ergo secundum naturam est numerus sine numero, quia est ibi natura infinita: cuius perfectionum non est numerus: & est ibi natura vna numero: quia est ibi natura non numerata, nec multiplicata, vel est ibi natura vna numero: quia est ibi natura vna sine omni numero. Sed filius carnalis nec habet vnam naturam cum patre numero, sed habet vnam speciem: nec habet vnam naturam sine numero ratione infinitatis, quia habet vnam naturam finitam: nec habet naturam sine numero ratione simplicitatis, quia non habet naturam omnino simplicem. natura. n. filij carnalis facit numerum cum natura sui patris: & facit numerum cum seipsa, quia non est vna natura numero cum natura sui patris. Nec est vna natura numero in seipsa, quia est composita ex diuersis numeris, id est ex materia, & forma.

Alij autem duo modi imaginis: prout anima est imago Dei: vel prout simulacrum, vel pictura est imago eius, cuius est simulacrum, vel pictura, cadunt sub alio modo: prout in imagine non est identitas speciei, & naturę: sed est expressa representatio speciei, i. formę, & naturę. nam anima licet non habeat eandem naturam cum Deo: est tamen in ea expressa representatio naturę Dei. quę sicut diuina natura est vna in tribus personis: ita natura animę est vna in tribus potentij, vel in tribus viribus. cuiusmodi sunt Memoria, intelligentia, & voluntas: & sicut a Patre generatur Filius: & a Patre, & Filio procedit Spiritus sanctus; sic a specie, quę est in memoria, generatur species in intelligentia: quę secundum Augustinum in multis locis de Trinitate: est simillima parenti. sicut in diuinis filius est simillimus patri. memoria autem & intelligentia: siue a specie, quę est in memoria, & a specie, quę est in intelligentia procedit voluntas: i. actus voluntatis: sicut a Patre, & Filio procedit Spiritus sanctus. Diximus autem, quod illa tria: Memoria, Intelligentia, & Voluntas sunt tres potentie, vel tres vires: quia proprie non sunt tres potentie, sed possunt dici tres vires. Nam memoria, & intelligentia non sunt, nisi vna & eadē potentia, quę cōi nomine vocamus intellectum possibilem: quę potentia habet duo officia: propter quę duo officia potest dici duę vires. Dicitur, nulla potentia possibilis: & de intellectus, quę duo iuncta faciunt intellectum possibilem: siue faciunt possibilem intellectum. habet ergo illa potentia duo officia: vnū, vt est possibilis: & secundum hoc recipit speciem intelligibilem, & retinet eā. Et ex hac receptione, & retentione illa potentia dista est memoria. Aliud autem officium habet ex eo, quod est intellectus: & ex officio sortitur: vt a specie, quę est in memoria, generetur species in eadem potentia: vt est intellectus, vel intelligentia. Quilibet, n. experitur in seipso: quod multa habet in memoria, de quibus non cogitat actu, quando ergo vult actu

Memoria, intellectus, & voluntas quomodo tres vires, non tres potentie. Vide Doct. 1. sēt. d. 3. principi. 2. q. 2. ar. 3. Et vid. Alph. 2. de anima q. 4. ar. 3.

A cogitare de aliquo eorum, quę habet in memoria: tunc conuertit se super illam speciem: quę in memoria sit: & sit actu species in eius intelligentia, & actu cogitat de illo, cuius est species. quo facto apprehendit, vel hoc, vel illud: prout species in intelligentia genita a specie in memoria, representat sibi hoc bonum, vel illud. & inde est, quod sicut a specie in memoria gignitur species in intelligentia: sic ab vtriusque procedit voluntas. i. actus voluntatis. Propter quod bene dictum est, quod sicut a Patre Filius: & ab vtroque Spiritus sanctus, sic a specie in memoria gignitur species in intelligentia: & ab vtriusque habet esse voluntas: posset autem & hoc alio modo adaptari: sed ad presens ista sufficiat.

B Anima ergo est imago Dei non secundum identitatem naturę, & formę: sed secundum expressam representationem formę diuinę, vel naturę, simulacrum etiam, siue pictura est imago eius: cuius est simulacrum, vel pictura non secundum naturam identitatem, sed secundum expressam representationem naturę, vel speciei: quia lineatio membrorum, & distinctio eorum expresse representat naturam, & speciem, cuius sunt illa lineamenta membrorum: & cuius est illa membrorum distinctio. vt patuit per Commē. in li. de anima. Distinctio ergo membrorum est expressa representatio in animalibus distinctionis animatum, & specierum. Et quia simulacrum, vel pictura habet distinctionem, & lineamenta membrorum secundum illud, cuius est quid tale, ideo modo, quo diximus, dicitur imago eius.

Li. 1. Com. 53. & secundum do de Anima c. 60.

C RESP. AD ARG. Ad Primum dicendum, quod Esaias videtur ibi loqui de similitudine secundum simulacra. Vnde ibidem subditur: Nunquid sculpsit vultu faber, aut artifex aurum figurabit illud? vult ergo Esaias, quod non possumus Deum facere alicui similem, nec possumus ei ponere aliquam imaginem: quia faber non potest ei conflare aliquid sculpsit simile: nec artifex per aurum potest ei figurare aliquam imaginem.

Esa. 40.

Ad secundum dicendum, quod proprietates filij, quę est imago Dei Patris, non inuenitur in aliqua creatura perfecte, quia nulla creatura est ita perfecta imago, & similitudo Dei: sicut Filius Dei est perfecta similitudo, & imago Dei Patris: Tñ imperfecte, & secundum aliquam imitationem in animalium inuenitur imago totius Trinitatis: sicut in Filio Dei inuenitur imago, & similitudo vnius personę Patris. Filius enim est imago vnius personę: sed anima facta est ad imaginem non vnius personę tantum: sed totius Trinitatis.

Dei filius, & anima quę imago Dei

D Ad tertium dicendum, quod convenientia aliquorum potest esse dupliciter. Vel quia aliqua duo participant aliquod vnum: & hæc est convenientia participationis: secundum quod omnes creature participant esse. Deus enim est ipsum esse. Talis autem convenientia non potest esse Dei, & creature: quia Deus nihil participat. Omnia enim, quę habet: habet essentialiter sine participatione. Alio autem modo potest accipi convenientia: non per participationem amborum, vt quod ambo participant tertium: sed quia vnum participat

Conuenientia duplex.

cipat alterum : vel quia vnum attribuitur alteri, & sic potest esse conuenientia Dei, & creaturæ. Quia creatura participat diuinum esse : & quod Deus habet essentialiter : creatura habet participatiuè. Secundum hunc ergo modum esse creatum est quid attributū ipsi esse diuino: sicut participans, & partē capiēns est quid attributū ei, cuius partem capit. Secundum quē modū August. loquens de Deo circa principiū Cōfess. ait: Omnia de toto implet, sed vt possunt te totū capere.

Aequalitas duplex.

Ad quartum dicendū, q̄ oportet aliquā equalitatem esse inter imaginem, & eū, cuius est imago. Sed non oportet hanc equalitatem esse equi parantię: cū pro magno homine fiat parua pictura, i. parua imago. Sed sufficit esse equalitatem cuiusdam proportionis: vt pictura habeat membra proportionata: sicut ille cuius est pictura: Secundum quem modum anima est imago Dei: Quia sicut in Deo est vna essentia, & tres personæ; Ita in anima est vna essentia, & tres vires: & sicut a Patre Filius & ab vtroque Spiritus sanctus; sic à memoria est intelligentia, & ab vtraq; voluntas.

ARTIC. II.

An qualibet creatura sit ad imaginem Dei. Conclusio est negativa.

D.Th. 1. p. q. 93. ar. 2. Et 2. sent. d. 16. art. 2. Et 3. sent. d. 2. q. 1. D. Bon. d. 16. art. 1. q. 3. Dur. d. 16. q. 1. Bruh. d. 16. q. 2.

Secundo quæritur de his, in quibus inuenitur imago Dei. Et videtur, quod inueniatur in qualibet creatura: Quia ad rationem imaginis, vt patet phabita, nõ requiritur perfecta representatio, sed imperfecta: Quia nulla creatura potest perfectè representare Deum. Sed loquendo de representatione imperfecta: in qualibet creatura representatur Deus. Quia secundum Aug. 15. de Trinī Omnis creatura clamat, & prædicat, Deum actorem suum. Iste autem clamor, & ista prædicatio est quædam representatio Dei in qualibet creatura: ergo &c.

Tom. 3. c. 4.

Præterea Boetius in de consolatione loquens de Deo ait: Mundum mente gerens, similique imagine formans, Perfectasq; iubēs cunctas absolueret partes. totus ergo mūdus est imago Dei: Quia formatus est simili imagine ipsi Deo: & etiam ipse mundus perfectus: quia resoluitur in suas partes perfectas: secundum illas partes perfectas debet dici imago Dei. Non ergo solum in creaturis rationalibus inuenitur imago Dei.

Præterea vbi est perfectior similitudo diuinæ Bonitatis: ibi est perfectior imago Dei. Sed in toto vniuerso est perfectior similitudo diuinæ bonitatis, quàm in aliqua sui parte, quia vt patuit supra per August. Vnum quodque in se bonum

A est, omnia autem valde bona: ergo &c.

Præterea Dio. 4. de di. no. loquens de Deo ait, q̄ Deus est sicut Sol non ratiocinans, aut præeliciens: Sed qui per seipsum illuminat omnia, & facit ea participare lumen ipsius secundum propriam rationem. Quælibet enim creatura secundum suam rationem, i. secundum suam capacitatem participat lumen diuinum: sicut omnia ista inferiora participant lumen solis: & in hoc dicit Dio. solem esse imaginem Dei. Cum ergo sol sit quid irrationale: in rebus irrationalibus inuenitur imago Dei.

Sol quomodo imago Dei.

B Præterea secundum Dio. 15. celestis Hierarchiæ: Ipsi sancti Theologi super essentialē, & informem essentiam in igne sepe describunt: tanquam habente multas diuinæ proprietatis imagines. Ipsa ergo diuina essentia: quæ dicitur superessentialis ratione dignitatis: quia est super omnes alias essentias, & dicitur informis ratione incomprehensibilitatis: describitur a Theologis habere imagines multiplicis proprietatis in ipso igne. Cum ergo ignis sit quid irrationale: ergo &c.

Deusignis

IN CONTRARIUM est Magister in litera, q̄ hō factus est ad imaginem, & similitudinem Dei: secundum mentem, qua irrationabilibus antecellit: ergo in nullo irrationabili inuenitur imago Dei.

Præterea Magister in litera dicit, q̄ secundū animam homo dicitur esse imago Dei, i. secundum animam rationalem: ergo homo est imago Dei secundum rationem: siue secundum animam rationalem.

RESOLVTIO.

Imago Dei non est nisi in intellectualibus creaturis.

C RESPONDEO DICENDUM: q̄ ad rationem imaginis, quātum ad præsens spectat, quatuor requiruntur. Primum est expressa similitudo imaginis ad id, cuius est imago. Secundum est, quod huius expressa similitudo pertineat ad speciem. Tertium, q̄ pertineat ad naturam. Quartum, quod sit proxima, & immediatè. Primum patere potest ex his, quæ videmus in imagine corporali: Quia oportet per hæc visibilia ascendere in inuisibilia Dei. Iuxta illud ad Rom. j. Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt &c. Et iuxta illud Dio. cæl hierar. c. j. & 2. Neque possibile est aliter nobis lucere diuinum radium: nisi varietate sacrorum velaminum circumuelatū. Et Hilarius dicit, q̄ imago est rei ad rem coequandam indiscreta, & vnita similitudo. Cum ergo Deus sit quid altissimū simpliciter: si volumus imaginem eius querere in creaturis; oportet, q̄ in illo genere creaturarum: quod est altissimum inter genera creaturæ: queramus imaginē Dei. Sicut ergo imago corporalis habet quandam indiscretam, i. indistinctam similitudinem, ad id, cuius est imago: Quia omnia membra imaginis:

Ad rationē imaginis quatuor requiruntur.

Rom. 1.

Imago 9

Aegid. superij Sent. A 3 si bene

si bene sit facta imago: ita representant membra, cuius est imago: ut videatur quaedam indistinctio vnus ad aliud. Sic creatura rationalis quaedam similitudinem habet ad Deum. Talis ergo imago Dei quaerenda est in creaturis supremis, & rationalibus: quia in creaturis inferioribus, & irrationalibus tanta expressio inueniri non possit. In ipsis etiam creaturis rationalibus non inuenitur tanta expressio, & tanta similitudo Dei simpliciter, & absolute: sed ista tanta expressio inuenitur in eis per respectum ad creaturas inferiores, & irrationabiles, in quibus non inuenitur tanta similitudo Dei: sicut in ipsis rationalibus.

Similitudo Dei in creaturis.

Materia prima diuinae bonitatis participans ex D. Au. tomo 1.

Dicemus enim, quod similitudo Dei quodam ordine reperitur in creaturis. Quia quelibet creatura capit de ista similitudine secundum capacitatem naturae suae. Nulla enim creatura est omnino expers: quin sit aliquo modo particeps diuinae bonitatis. Ipsa enim materia: quae secundum August. in li. Confess. non est aliquid, sed est vnde possunt esse aliqua: non est omnino expers bonitatis diuinae. Quia non solum bonum est esse sanum in actu: sed etiam bonum est posse sanari: & non solum bonum est esse ens in actu: sed etiam bonum est esse id, vnde possit fieri ens in actu. Secundum ergo hanc participationem diuinae bonitatis maiorem, & minorem, inuenitur maior, & minor similitudo Dei in creaturis. ut si incipias ab infimo i. a materia informi: quae est prope nihil, & ascendas vsque ad naturam rationalem, & intellectualem: quae est prope Deum: semper inuenies maiorem, & minorem Dei similitudinem in creaturis. In infimo ergo gradu erit materia informis: quae ita modicum participat de diuina bonitate, vel similitudine: & ita, est prope nihil, quod si minus participaret: esset nihil. In materia itaque informi erit similitudo Dei prout intelligitur posse formari, & posse assimilari Deo. Propter quod quia potest esse: non est: Ideo materia prima forte potest intelligi informis per analogiam ad formam: cum non possit esse omnino informis: quia ponendo tale quid esse: poneretur non esse, sed posse esse. Supra autem ipsam omnino informem est materia formata formis elementorum. Ratio enim elementi: ut patet ex 5. Meta. potissime conuenit materiae primae: quia materia prima est illud, ex quo primo componitur aliquid, & est in eo, & non diuiditur secundum formam. Dicitur. n. materia prima non diuidi secundum formam: quia est fundamentum naturae: in quo secundum se nihil est distinctum secundum formam. formae ergo elementales: quia sunt ita propinqua materiae: dederunt hoc suis corporibus, ut vocarentur elementa. quo nomine proprie vocatur materia prima.

Materia prima per analogiam ad formam cognoscitur. lib. 1. phy. c. 59.

Elementi definitio data ab Arist. 5. Met. t. c. 4 conuenit materiae primae, & in calce capituli expressit.

7. Met. t. c. 8

Supra autem elementa sunt corpora mixta inanimata, inter quae sunt gradus, ut metalla, ferrum, plumbum, es: & talia sunt supra lapides. Inter ipsa et metalla sunt gradus. Quia aurum est super omnia alia. Et etiam inter ipsos lapides sunt gra-

A dus. Quia pretiosi sunt digniores alijs. Propter quod Dauid loquens de iudicijs Dei ait: quod sunt iustificata in semetipsa, & quod sunt desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum multum. Phil. 11.

Supra corpora autem inanimata sunt corpora animata anima vegetabili: inter quae sunt multi gradus. Quia aliqua plantae, & aliqua arbores sunt nobiliores alijs: ut et aliqua in tantum sunt nobiliores: quod dicitur participare conditiones animalium: quae sunt masculinum, & femininum. Ut patet in palma, vel in dactilibus, quae producuntur ex palmis. In quibus inueniuntur ossa aliqua designantia masculinum, & aliqua femininum: quae, ut dicunt experti, si simul ponantur in terra: consergit inde arbor palmae perfectior, & fructuosior. Palmarum notandum.

Supra animata anima vegetatiua sunt sensitiua, supra quae sunt secundum locum motiua: supra quae sunt intellectiua. Inter quae sunt multi gradus: sicut in omnibus alijs. Omnia tamen intellectiua cum omnibus suis gradibus, ponuntur in vno ordine. quia omnia sunt apta nata tendere in ipsum Deum, & omnia sunt capacia Dei. & ex hoc omnia dicuntur esse prope Deum, & imago Dei. Propter quod de his potest verificari dictum Hilarij, quod imago est rei ad rem coequandam indistincta. i. indistincta & vnita similitudo: & quia nulla alia creatura est media inter naturam intellectualem, & Deum: ideo dicitur similitudo Dei esse in natura intellectuali indistincta: quia nulla alia creatura est: quae se interponat, & quae distinguat inter Deum, & creaturam intellectualem. Et dicitur talis similitudo vnita: quia natura intellectualis habet se vnite & immediate ad Deum.

C D V B. I. L A T E R A L I S.

An imago ad speciem pertineat. Conclusio est affirmatiua.

V L T E R I V S requiritur ad imaginem non solum expressa similitudo: sed etiam modo expressa, quod pertineat ad speciem. Propter quod forte ulterius dubitaret aliquis, quomodo in imagine habet esse expressio similitudinis ad speciem pertinens. Cui veritati concordat dictum Hilarij. quod imago est eius rei, ad quam imaginatur, species indifferens. Propter quod merito dubitatur: cum in Deo species, & genus, & talia non inueniantur: quomodo imago Dei in creaturis possit esse species indifferens. Dicedum, quod non sufficit expressa similitudo ad imaginem: nisi illa similitudo pertineat ad speciem: ut si res aliqua sit alba: non fieret imago illius rei propter alicuius rei dealbationem: sed potissime videretur consistere imago corporalis in distinctione membrorum. Quod, ut supra dicebatur, ad naturam specificam pertinet: quia nunquam sunt duae species animalium consequentes per omnem modum eadem membra: et in his quae videntur habere eadem membra: sicut sunt mures nati ex coitu, vel ex putrefactione: si bene consideretur: magna diuersitas est

Mures ex propagatione, & putrefactione.

factioe di
uersi. Con-
famile dist.
14. q. 2. art.
2. dist. 1. p. 1.
q. 2. ar. 6. ad
1. arg. & q.
2. art. 1. ad
vlt. arg. vbi
soluitur cõ
traditio
quadam.

est in eis non solum membrorum: sed et pilorũ. Nati enim ex coitu habent non solum membra generationis, sed & alia membra magis perfecta, & pilos magis fortes. vt etiam oculus iudicet eos non esse eiusdem speciei cum natis ex putrefactione. Nulli enim dubium esse debet: q̄ aliqua species sunt proximiores, quàm alia. vt mures ex coitu sunt multum proximi muribus ex putrefactione: Ex qua proximitate quendam membrorũ similitudinem contraxerunt. ex quo colligitur, quòd sicut magna diuersitas membrorum indicat magnam diuersitatem speciei: sic magna proximitas indicat magnam proximitatem, & quia sic se habent membra respectu specierum animalium, quorum sunt membra: vt diuersitas indicet diuersitatem: proximitas proximitatem: & identitas identitatem: cum imago corporalis potissimè fieri habeat secundum hanc formationem membrorum: vt tunc formemus hominis, vel leonis imaginem: quando facimus ei membra correspondentia membris hominis, vel leonis: bene dictum est, quòd expressio similitudinis in imagine attendenda est secundum ea, quæ ad speciem pertinent. Sed si ista volumus ad diuinam transferre: statim nobis quædam difficultas occurrit: quia in Deo species propriè inueniri non potest, cum diffiniatur a Porphyrio, quòd species est, quæ supponitur generi, & de qua prædicatur genus. Perfectiones autem diuinæ non supponuntur generibus, & de his genera minimè prædicantur. Secundum Augustin. in de Tri. Deus est sine qualitate bonus, & sine quantitate magnus, & sine situ prædens. Itẽ ergo perfectiones in diuinis nõ sunt propriè species. Quia non supponuntur generibus, & de his genera prædicari nõ possunt. Et si dicantur species: oportet, quòd hoc fiat cum quadam additione: vt dicantur species sine genere.

His itaq; prælibatis dicamus, q̄ licet talia proprie ad diuinam transferri non debeant: aliqua tamen ponimus in Deo: quæ prout ad propositũ spectat per amplius, & perfectius supplebunt omnia, quæ ista importare vident. Et ideo in corporalibus similitudo importata per imaginẽ debet ad speciem pertinere: quia animalia, quibus formamus imagines corporales, per differentiam specificam distinguuntur, de qua veritatem habet quod dicitur: Differentia est, qua differunt à se singula. Nam omnia ista corporalia in materia conueniunt, & per formas specificas distinguuntur. * Ipsæ autẽ formæ specificæ per aliam, & aliã formationem membrorum nobis potissimè innotescunt, vt diuersitas animarum, & formarum specificarum leonis, & cerui diuersitates membrorum insinuat. * Illud ergo, in quo natura diuina potissimè distinguitur ab omni alia natura: habebit se quasi quædam specifica differentia, & in hoc assimilari Deo est ad eius imaginem fieri. Natura autem diuina in hoc excellit omnes alias naturas: quia in vna & eadem natura ibidem inueniuntur plura supposita, & plures personæ.

Cap. de specie.

Deus sine qualitate bonus: sine quantitate magnus

Arist. e. de Differentia

* Anima diuise diuersitatem in membris efficiunt: idẽ supra d. 16. q. 1. art. 1. d. & q. 1. art. 2. & alijs in locis textentis.

* Deo quid inest, loco specificẽ differentia.

A Quod in rebus creatis totum est econuerso. Nã in vno, & eodem supposito inuenimus hic plures naturas, & substantiales, & accidentales: & in vno, & eodem supposito humana anima, & natura corporis, & sunt ibi accidentia anima, & accidentia corporis: Vt ex hoc musicũ, quod est accidens anima: & album, quod est accidens corporis possunt esse idem numero: quia possunt esse in eodẽ supposito numero. Licet ergo in rebus creatis possimus inuenire in vno supposito plures naturas: in nulla tamẽ natura creata possunt esse plura supposita. Potest enim diuinum suppositum assumere aliam naturã a natura diuina: sicut suppositum verbi assumpsit ex tempore naturam humanam, quæ est alia à natura diuina, quam verbum habuerat ab æterno. Sed de hoc non intendimus exequi: sed erit nostra locutio de naturis equalibus suis suppositis, cuiusmodi sunt naturæ temporales suppositis temporalibus, & naturæ creatæ suppositis creatis. In solo enim Deo inuenitur vna diuina natura in pluribus suppositis diuinis: æterna, & increata: sicut illa supposita sunt æterna, & increata: vt sunt quid increatum, & quid æternum. In alijs autem suppositis creatis nõ inueniuntur plura supposita in vna natura: sed econuerso plures naturæ in vno supposito. Hoc ergo se habebit in Deo: quasi differentia specificata. Quia est ibi vna natura in tribus personis habentibus hunc ordinẽ, & hunc modum. Quia a patre est Filius: & ab utroque Spiritus sanctus. Est enim in diuinis ordo, non quo vna persona est prior alia, vel alijs: sed quo vna persona est ex alia, vel ex alijs. In anima autem rationali, & in qualibet natura intelligibili creata. i. in quolibet Angelo est hmoi similitudo, non quòd sit ibi vna natura in pluribus personis: quia hoc est singulare in natura diuina: sed quia in vna natura plures potentiæ: vel plures vires: vt in qualibet anima rationali, & in quolibet Angelo sit vna natura, habens in se tres potentias, vel tres vires: vt in hoc anima rationalis: vel Angelus sit ad imaginẽ Dei: & in hoc habeat similitudinem pertinentem ad speciem respectu Dei. Quia sicut in Deo in vna natura sunt tres personæ: sic in vna natura animæ rationalis: vel in vna natura Angeli sunt tres potentiæ: vel tres vires: Memoria: intelligentia: & voluntas, quæ tres potentiæ, vel tres vires habet illum eundem modum procedendi secundum se, vel secundum suos actus; quem habent tres personæ.

D Et quia hoc in diuinis fungitur quasi loco differentia specificæ: quia in hoc natura diuina differt specialiter, & distinguitur ab alia qualibet natura: ideo in anima, & in Angelo dicitur esse imago Dei: quia est expressa similitudo, modo, quo diximus, ad speciem pertinet: vt in hoc verificetur dictũ Hilarij, q̄ imago est eius rei, ad quã imaginatur, species indifferens.

Ordo in diuinis.

Imago quomodo in Angelo, & Anima.

Imaginis definitio declaratio.

D V B. II. L A T E R A L I S. **A** tum, & figuratum: sicut sunt membra existētia in mēte artificis. Potest ergo artifex facere idolum ad imaginem, & similitudinem suam, vel ad imaginem, & similitudinem alicuius alterius rei naturalis: puta Hominis, vel Leonis: vt semper imago sit similitudo expressa: non solum speciei existētis in intellectu: sed etiam rerum naturalium existētiū in re extra. vtrūq; ergo est imago artificialis, & idolum: & arca. Sed arca est imago speciei ideæ: quæ est in intellectu. Idolum vero est imago non solum speciei, sed ideæ, quæ est in intellectu, sed potest esse imago alicuius rei naturalis: quæ est in re extra. propter quod bene dictum est: q̄ imago est expressa similitudo pertinentium ad speciem, & naturam eius, cuius est imago, quæ si referatur ad agēs per intellectum: in hac descriptione imaginis expressa similitudo ponetur ibi tanquā genus. Quod verò additur pertinens ad speciem: potest etiam referri ad ideam: quæ de re agenda concipitur in mente artificis. Sed quod subinfertur: & naturam: potest referri non solum ad formam in mente artificis: sed etiam ad eius formam, vel figuram naturalem: si artifex faciat imaginem ad similitudinem eius. Sed si faciat imaginem ad similitudinē alterius: exprimetur in ea natura illius, quæ imitatur imago producta. Sed sicut ab artifice potest procedere idolum, vel arca: sic potest ab eodem procedere filius naturalis, & ibi erit imago artificis nō artificialis, sed naturalis: non producta per artē, sed per naturam. Et quia arca, & idolum sunt ab homine producta: prout est artifex: ideo soli artifices: vt soli carpentarij, possunt arcas, & idola facere. Sed homines non carpentarij possunt filios generare: quia filius carpentarij non procedit ab eo, vt carpentarius: sed vt est homo, & habet naturam humanam, in qua conuenit carpentarius cum hominibus alijs. Ista ergo tria: arca, idolum, & filius: quæ possunt procedere ab eodē homine, & possunt fieri ad imaginem eorū, quæ sunt in eodem homine: sic se habent: Quia arca est quid artificiale, & est ad imaginem arcæ: quæ est in mente artificis. Idolum autem est etiā quid artificiale, & est ad imaginem non solum eius, quod est in mente artificis: sed etiam potest esse ad imaginem ipsius artificis. Sed filius est ad imaginem artificis ipsius: non vt est artifex: sed vt est homo, & non est imago, vel ad imaginem eius artificialiter, sed naturaliter.

An imago pertineat ad naturam. Conclusio est affirmatina.

V L T E R I V S forte dubitaret aliq; vtrum in imagine non solum requiratur expressa similitudo pertinens ad speciem: sed etiam pertinens ad naturam; Dicendum, q̄ ista similitudo expressa in imagine debet esse secundum pertinentia ad naturam, quod dictum est per differētia ad ea, quæ sunt in intellectu. In intellectu. n. artificis a forma arcæ ibi existente: sit forma arcæ exterius in materia. Ipsa. n. forma arcæ in materia est expressa similitudo formæ arcæ in mente artificis. Nā, vt patuit supra, semper productio est à sibi simili: tam in naturalibus, quā in artificialibus. Nā sicut à Leone Leo: & ab Equo Equus producit naturaliter. Sic ab arca in mente artificis producit arca in materia, quæ est imago arcæ in mente artificis, vt sit arca in materia, expressa similitudo in mente, quantum ad speciem. i. quantum ad formam: non quantum ad formā, quæ est in ipso Artifice secundum se: Sed quantum ad formam, quæ est in intellectu eius. Arca enim in materia nō assimilatur formæ, vel figuræ, quæ est in artifice secundum se: vt quod sit formata, vel figurata, sicut est ipse artifex: sed est ad similitudinē formæ: quæ est in artifice secundum intellectum. Dicemus ergo, q̄ aliter ab artifice procedit arca, siue scamnū & aliter idolum: quod habet formam, & figuram sui artificis, & aliter suus filius carnalis. Quodlibet enim istorum habet aliquam similitudinē in artifice, & est imago, vel ipsius artificis, vel alicuius rei, vel formæ, quæ est in artifice: aliter tamen, & aliter. Quia arca, vel scamnum solum est imago illius formæ. quæ est in artifice secundum intellectū. Sed idolum est imago eius formæ, quæ est in intellectu artificis, & et potest esse imago eius formæ, qua formatur, vel figuratur artifex. Arcæ ergo, vel scamnū non facit ad imaginem, & similitudinē suam: sed solum ad imaginem, & similitudinē eius, quod est in mente ipsius. Sed idolum potest artifex facere ad imaginem, & similitudinē suam. Propter quod ipsum idolum habet, vel habere potest membra formata: sicut suus artifex. ergo idolum factum est ad imaginem formæ, & rationis, quæ est in mente artificis: in quo conuenit cum arca, & scamno, & alijs artificialibus: Quia artifex prius format sibi in mente sua rationem idoli: in quo vult exprimere formam, & figuram suam, & postea facit idolum in exteriori materia: in quo exprimitur, & forma idoli in mente formata, & forma artificis exterius per membra representata. Dictum est ergo de imagine, quod est similitudo expressa non solum quantum ad speciem, quæ potest esse in mente artificis, sed etiam quantum ad formam, speciem, & figuram, quæ est in ipsa natura artificis: vt sit idolum ita forma

Ex 3. de ani
met. c. 38.

Arca aliter
ab artifice
procedit, ali
ter idolum,
aliter filius
carnalis.

Imago qd.

Filius ima
go natura
lis.

Imagines
Dei differē
tes: Ratio
nalia: Irra
tionalia:
Verbum.
Vide supra
art. 2. quo
possunt esse.

D His itaque prælibatis, possumus adaptare istū triplicem modum ad ea, quæ procedunt a Deo dicentes: q̄ sicut ab artifice homine producit arca, idolum, & eius filius: sic a Deo sunt producta irrationalia, & rationalia, & Dei filius, sed Dei filius est imago patris naturalis: sicut filius alicuius hominis est imago sui patris naturalis & connaturalis: quia comunicatur filio etiam carnali illa eadem natura, quā habet pater: & sicut filius etiam carnalis est imago sui patris naturalis: quia procedit ab eo naturaliter: & sicut et imago eius non solum est naturalis: sed etiam connaturalis:

naturalis : quia communicatur ei illa eadem natura, quam habet pater. Propter quod dicitur esse non solum imago naturalis, sed conaturalis patri. Sic Dei Filius per amplius, & perfectius est imago naturalis sui Patris : quia communicatur ei illa eadem natura, quam habet Pater : ut sit una, & eadem natura simpliciter in Filio, & in Patre : differens solum secundum modum se habendi : quia in Patre se habet, ut secunda non ab alio accepta : sed ut fontana, & ut ab eo alijs communicata : sed in Filio se habet, ut a Patre accepta, & ut ei à Patre per generationem collata. In Filio ergo carnali, & in eius Patre est alia, & alia natura realiter. & si est una natura in eis : non erit una secundum numerum : sed secundum communionem speciei, secundum quem modum ut ait Porphy. Plures homines sunt unus homo : Quia plures homines secundum numerum, sunt unus homo secundum speciem.

Porphy. in cap. de specie in fine.

Rationalia, & irrationalia, quomodo à Deo.

Viso quomodo in diuinis est imago Dei Patris, videndum est quomodo inuenitur imago Dei in rebus alijs. Dicebatur autem : quod ab homine non solum producitur Filius : sed etiam arca, & idolum : quæ si volumus adaptare ad Deum, dicemus, quod irrationalia procedunt a Deo, quasi arca ab artifice, sed rationalia procedunt ab ipso : quasi idolum : ubi est similitudo artificis ab artifice, non quod illud sit per omnem modum : sed cum aliquali similitudine est ibi magna dissimilitudo. Arca enim procedit ab artifice : non quod sit imago artificis : nec ad imaginem eius : sed est imago, vel ad imaginem eius : quod est in mente artificis. Sed idolum utroque modo potest procedere ab artifice : quia est imago eius, quod est in mente artificis, & etiam potest esse imago ipsius artificis. Omnia ergo creata procedunt a Deo : tanquam imagines idearum : quæ sunt in mente Dei. Sed irrationalia sic sunt imagines idearum : quæ sunt in mente Dei : quod non sunt imagines ipsius Dei. Vnde assimilantur arcæ : quæ sic est imago ideæ : quæ est in mente artificis : quod non est imago ipsius artificis. Sed rationalia procedunt a Deo, quia non solum sunt imagines idearum existentium in mente Dei : sed etiam possunt dici imagines ipsius Dei. Vnde assimilatur idolo : quod non solum est imago ideæ in mente artificis, sed etiam potest esse imago ipsius artificis.

Irrationalia sunt imagines idearum, sed non Dei. sic intelligit dictum superius.

Ad hanc autem materiam possumus adaptare verba Aug. octuaginta trium questionum questione de ideis. ubi ait : Ideas Plato primus appellasse perhibetur. Non tamen si hoc nomen ante, quam ipse institueret, non erat : ideo res ipsæ, vel non erant, vel a nullo erant intellectæ. Vult enim, quod licet Plato prius perhibeatur inuenisse istud nomen, si ideæ res tamē, quæ sunt ideæ, erant ante Platonem, & erant intellectæ a sapientibus ante Platonem : licet fortè hoc vocabulo non essent vocatæ, sed primo fortè sic vocatæ sunt a Platone. Addit autem August. quod in ipsis ideis tanta vis constituitur : ut his non intellectis, sapiens esse nemo possit. Nullus enim est sapiens, nisi qui intelligat formas, vel ideas, vel rationes rerum, quas

Tomo 4.

*Idearum nomen à Platone inuentum.

*Idearum inscius non est sapiens.

A habet apud se, quas habendo, est sapiens. Has autem ideas : species, vel formas vocare possumus, quod si vellemus eas vocare rationes : ab interpretatione verbi videmur recedere. Vnde August. ibidem ait, quod ideas latinè possumus, vel formas, vel species dicere : ut verbum de verbo transferre videamur. Et subdit quod si eas rationes vocemus, ab interpretandi quidem proprietate discimus à proprietate vocabuli ; à proprietate tamen rei non discedimus : quia secundum Aug. ibidem, ea, quæ sunt in mente diuina : secundum quæ formata sunt omnia : ideas, species, formas, & rationes vocare possumus : quia in mente diuina sunt existentia. Omnia sunt a Deo actore procreata : ut ibidem habetur. Quodlibet creatum habet propriam formam : siue propriam ideam, & propriam rationem : secundum quam est conditum, & creatum. Vnde August. ibidem vult, quod non eadem ratione dicimus esse conditum hominem, quæ equum : sed singula proprijs sunt creata rationibus : quas rationes absurdum est ponere : nisi in ipsa mente Creatoris. Et quia omnia creata sunt producta ad exemplar formarum existentium in mente Creatoris : consequens est, quod omnia creata sint quædam imagines, id est quædam imitationes illorum exemplarium, & illarum formarum. Si considerentur ergo formæ in mente diuina : omnia creata sunt imagines illarum formarum. Sed non propter hoc omnia creata sunt imagines ipsius. Nam non sufficit ad esse imaginem artificis : quod sit imago eius : ut existens in natura sua. Propter quod benè dicebatur, quod imago est similitudo pertinens ad speciem. Et quia posset æquiuocare de specie, prout est in intellectu : additum fuit, quod similitudo, quæ est imago : est pertinens ad speciem, & naturam. Boetius tamen in suo libro de Trinitate asserens Deum esse formam sine materia : vult, quod formæ materiales non proprie vocentur formæ, sed debent uocari imagines formarum immaterialium. Et quia omnes formæ creatæ possunt dici materiales respectu formarum existentium in mente diuina, ad quorum similitudinem omnia alia sunt condita : bene dictum est, quod omnia creata sunt imagines idearum existentium in mente diuina. Dicebatur insuper in præhabitis, quod rationalia sunt imago Dei : sicut idolum potest esse imago artificis, vel alicuius alterius : ad cuius similitudinem est formatum. Huic autem veritati concordat : quod ait August. in decem cor-

idea, forma species, & ratio, idem.

Ideas latinè possumus dicere formas, vel species.

B non eadem ratione dicimus esse conditum hominem, quæ equum : sed singula proprijs sunt creata rationibus : quas rationes absurdum est ponere : nisi in ipsa mente Creatoris. Et quia omnia creata sunt producta ad exemplar formarum existentium in mente Creatoris : consequens est, quod omnia creata sint quædam imagines, id est quædam imitationes illorum exemplarium, & illarum formarum. Si considerentur ergo formæ in mente diuina : omnia creata sunt imagines illarum formarum. Sed non propter hoc omnia creata sunt imagines ipsius. Nam non sufficit ad esse imaginem artificis : quod sit imago eius : ut existens in natura sua. Propter quod benè dicebatur, quod imago est similitudo pertinens ad speciem. Et quia posset æquiuocare de specie, prout est in intellectu : additum fuit, quod similitudo, quæ est imago : est pertinens ad speciem, & naturam. Boetius tamen in suo libro de Trinitate asserens Deum esse formam sine materia : vult, quod formæ materiales non proprie vocentur formæ, sed debent uocari imagines formarum immaterialium. Et quia omnes formæ creatæ possunt dici materiales respectu formarum existentium in mente diuina, ad quorum similitudinem omnia alia sunt condita : bene dictum est, quod omnia creata sunt imagines idearum existentium in mente diuina. Dicebatur insuper in præhabitis, quod rationalia sunt imago Dei : sicut idolum potest esse imago artificis, vel alicuius alterius : ad cuius similitudinem est formatum. Huic autem veritati concordat : quod ait August. in decem cor-

C est similitudo pertinens ad speciem. Et quia posset æquiuocare de specie, prout est in intellectu : additum fuit, quod similitudo, quæ est imago : est pertinens ad speciem, & naturam. Boetius tamen in suo libro de Trinitate asserens Deum esse formam sine materia : vult, quod formæ materiales non proprie vocentur formæ, sed debent uocari imagines formarum immaterialium. Et quia omnes formæ creatæ possunt dici materiales respectu formarum existentium in mente diuina, ad quorum similitudinem omnia alia sunt condita : bene dictum est, quod omnia creata sunt imagines idearum existentium in mente diuina. Dicebatur insuper in præhabitis, quod rationalia sunt imago Dei : sicut idolum potest esse imago artificis, vel alicuius alterius : ad cuius similitudinem est formatum. Huic autem veritati concordat : quod ait August. in decem cor-

D dis, ubi vult, quod sicut imago Imperatoris aliter est in nummo : aliter in Filio : sic imago Dei aliter est in Filio, qui est id, quod pater : aliter est in anima. ergo in anima rationali est imago Dei : sicut in nummo, & per consequens, sicut in idolo est imago Imperatoris. Nam si imago in nummo representat Imperatorem : simili modo posset fieri idolum de ligno, vel de lapide representans Imperatorem. Vult ergo per hæc verba August. quod Filius sit imago Patris in eadem natura cum Patre. Sed anima est imago Dei in alia natura, quam sit natura Dei. Et ideo est sicut imago Impera-

Tomo 9.

Imago Dei quomodo est in anima rationali, & quomodo in filio suo.

Imperatoris in nummo, vel in idolo quod est in alia natura quàm natura Imperatoris.

D V B. III. L A T E R A L I S.

An imago habeat esse proximum, & immediatum, respectu eius, cuius est imago. Conclusio est affirmativa.

VLTERIVS forte dubitaret aliquis de quarta conditione addita in descriptione imaginis. Describebatur enim superius imago, quæ erat similitudo expressa pertinens ad speciem & naturam: habens esse proximum, & immediatum ad illud cuius est imago. Cum ergo declaratum sit quomodo imago est similitudo expressa pertinens ad speciem, & naturam Non immeritò dubitatur, quomodo est similitudo proxima, & immediata: vel quomodo habet esse proximum, & immediatum respectu eius: cuius est imago. Dicendum quòd secundum Aug. 11. de Tri. c. 5. Non sane omne, quod in creaturis est simile Deo: eius imago dicenda est. Sed illa sola creatura, qua superior ipse solus est; ea quippe de illo prorsus exprimit. Inter quam, & ipsum nulla interiecta est natura: ergo in illa sola debet poni imago: inter quam, & Deum nullum est medium Idem etiam Aug. octuaginta trium quæstionum quæstione de homine facta est ad imaginem, & similitudinem Dei dicit, quod in illa creatura est imago Dei: qua Deo nihil est propinquius. Vt ergo hæc clarè appareant: possumus quadrupliciter declarare: quomodo inter creaturam, quam dicimus imaginem Dei, & ipsum Deum nihil est medium, vt ex hoc imago Dei non solum accipiat ex expressione similitudinis pertinentis ad speciem, & naturam, sed etiam ex expressione similitudinis immediate ad imaginem Dei vt inter eam, & Deum nulla sit media creatura. Prima ergo via ad hoc ostendendum sumetur ex opere Dei producētis creaturam ad imaginem suam. Secunda ex ordine productorum. Tertia ex ordine, quem habet creatura, in qua est imago Dei, ad suum obiectum intelligibile. Et quarta ex ordine, quem habet voluntas ad suum bonum finale.

Prima via sic patet: Nā nulla creatura potest produci à Deo ad imaginem eius mediante alia creatura. propter quod omnino deridenda est illorum opinio, quod Deus creavit animam mediante intelligentia, & quod Deus creavit secundam intelligentiam, mediante prima. Deus enim non creat rationalem animam, mediante Angelo, vel Angelis: nec aliquem Angelum creat mediante alio, vel alijs Angelis. Nam cum ista fiant de nihilo, & quælibet operatio creaturæ fiat ab aliqua re iam præexistente ad ea, quæ sunt de nihilo, nulla creatura cooperabitur creatori. Potest enim esse, & est: quod quantum ad dispositionem, & organizationem corporis humani cooperatur creatura Deo: quia secundum Philosophum * homo generat hominem, & sol. Ipsum enim semen de-

*Imaginis
cōpleta de
scriptio.

Tomo 3.
Imago Dei
quanam di
cenda.

Tomo 4.

*Sol & ho-
mo gene-
rant homi-
nem lib. se-
cundo phy-
s. c. 26.

cifum de lumbis patris: se habet ad menstruum: sicut carpentarius ad lignum. Vnde sicut carpentarius in ligno inducit formam artis sic semen agens in menstruum organizat. & disponit ipsum ad susceptionem animæ rationalis Et quod dictum est de semine viri: intelligendum est etiā de corpore celesti: quia corpora celestia faciunt ad generationem omnium. quæ hic inferius generantur. Et quia organo nato corpore statim infunditur anima: ideo indirectè: vt quantum ad dispositionem, & organizationem corporis potest facere. creatura ad productionem animæ rationalis. Sed quantum ad ipsam essentiam, & directè: nihil creatura operari potest. Solus enim Deus ipsam essentiam animæ rationalis immediate creat, & creando infundit. Ergo si consideramus operationem Dei producentis animam rationalem ad imaginem & similitudinem suam: ista similitudo est immediata: quia Deus immediate, & per seipsum hoc operatur. Et quod dictum est de anima rationali: multo magis veritatem habet de Angelis ad productionem animæ rationalis: quia aliquid potest facere creatura non quantum ad essentiam: sed quantum ad dispositionem. Sed ad productionem Angeli, vel Angelorum: nec quantum ad essentiam, nec quantum ad dispositionem potest creatura aliquid operari.

Secunda via ad hoc idem sumitur ex ordine productorum. Videmus enim, quòd inter creaturam intellectualem, in qua habet esse imago Dei, & Deum: secundum ordinem productorum nullum est medium. In infimo enim ordine productorum sunt inanimata: supra quæ sunt animata anima vegetabilis, & sic ascendendo vsq; ad intellectuam, inter quam, & Deum nullum erit medium. Est autem vnum intellectuum nobilissimum sicut vnum vegetabile nobilissimum. Sed constituendo animam intellectuam in vno gradu, vel in vno ordine: sicut omnia vegetabilia sunt in eodem ordine constituta: intellectualia tenent supremum gradum: inter quæ, & Deum nullum erit medium. Vnde Augustinus 12. Confes. Tomo 1. Duo quædam fecisti domine: vnum prope te: aliud prope nihil. Vnum. quo tu superior esses: alterum, quo nihil inferius esset. Sicut ergo nihil est inferius ipsa materia prima: sic nihil est superius intellectuali natura: nisi solus Deus. Anima ergo rationalis: prout est in ea imago Dei: ad partem intellectuam pertinet. Nam secundum August. non homo exterior: sed interior: in quo viget ratio, & intellectus, factus est ad imaginem Dei.

Secundum ergo hunc modum verificatur, quòd dicitur Iob 40. ecce Behemoth, quem fecit tecum. *Behemoth enim, i. Diabolus: dicitur simul factus cum homine: non quantum ad tempus: cum omnes Angeli tam boni, quàm mali facti fuerint in initio temporis. Homo vero factus fuit sextadecim: nec etiam fuit ibi similtas quantum ad locum: cum Angeli, tam boni, quàm mali facti fuerint in celo empyreo; & de nihilo. Homo autem factus fuit de limo terræ: & in terra quæ coelum empyreum, & terram secundum situm, & locum maximè

*Homo
terior i
exterior:
quo vi-
ratio &
tellectu
tus est
imagin-
Dei sec-
Augusti
* Beh-
moth i
cum lu-
ne facti

maximè distant: quia cælum empyreum: vbi facti sunt Angeli, est omnino corpus supremum: & terra, vbi factus est homo, omnino est infimum. Sed ista similitudo intelligitur quantum ad excellentiam, & dignitatem: quia homo est præditus ratione, & intellectu, quo etiã præditus est Angelus, siue bonus, siue malus, qua ratione, vel intellectu nihil est superius, nisi Deus.

Tertia via ad hoc idè sumitur ex ordine, quæ habet creatura: in qua est imago Dei per intellectum, ad suum obiectum intelligibile. Nam non erit omnino perfecta imago nostra: donec simus in patria: Et videamus Deum per intellectum omnino immediatè, non per velamen: de quo ait Dion. Quia dū sumus in vita: nõ est possibile aliter nobis lucere diuinū radium, nisi velamine sacrorum velaminum circumuelatum. In patria vero non per speciem mediam: sicut aliqui posuerunt, sed ipsa essentia diuina pura, & simplex existens in mente nostra: causabit actum intelligenti seipsam, & videndi se ipsam in intellectu nostro. Essentia ergo diuina se habebit ibi, vt parès, & notitia causata ab ea se habebit, vt proles: & erit proles simillima parenti: quantum possibile est, creaturam assimilari creatori. Quando ergo hoc apparuerit, & hoc fiet: similes ei erimus similitudine, qua sub Deo nõ possit intelligi maior, quantum ad genus: & simpliciter, licet possit intelligi maior quantum ad hunc, vel ad illum: quia vnus videbit clarius Deum etiã in patria, quàm alius, quia stella à stella differt in claritate: secundum quem modum dicebat Dominus. In domo patris mei multæ mansiones sunt. Ista enim multitudo mansionum potest dici multitudo, & diuersitas meritum: quia secundum maiore excellentiam meritum: erit maior claritas, & maior excellentia visionis.

Quarta via ad hoc idem sumitur ex finali bono: in quod bonū tendit voluntas creaturæ, factæ ad imaginem Dei: quia sicut intellectus noster, quando erit imago perfecta in patria: tendit immediatè ad Deum, & ex hoc in eo erit immediatè similitudo Dei; ita voluntas tendet immediatè in illud bonum, & finale bonum: & ex hoc non solum anima immediatè similabitur Deo: quod erit in intelligendo, sed tunc anima transformabitur in Deum: quod erit per dilectionem, & amorem. quia amor, & dilectio si sit excellens: non finit rem esse in seipsa: secundum Dio. 4. de di. no. Sed collocat eam in re amata: quasi vellet anima tota liqueferi, & quantum possibile esset transformari in Deum. Iuxta illud sponsæ in Canticis: Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Et sic patent omnia illa quatuor de imagine in superioribus iam præmissa.

R B S P. A D A R G. Ad primum dicendum, quod licet in qualibet creatura inueniatur aliqua similitudo Dei: oportet tamen, quod ista similitudo sit expressa, & sit quasi per propria personarum. quod solum hêt esse in creaturis rationalibus. Vbi sicut est a p̄e filii: & ab vtroq; Spiritus sanctus; sic a memoria est intellectus, &c. In crea-

A turis autem irrationalibus inuenitur similitudo Dei non expressa: sed per quædam communia: non per propria, sed per quædam appropriata. Qualibet enim creatura irrationalis est ens: est vna: est vera, & est bona, vt est ens: repræsentat vnitatem essentię, prout est vna: repræsentat personam Patris, non per proprium patris: sed per quoddam sibi appropriatum, quia vnitatis appropriatur Patri. Nam sicut ab vno sunt omnes numeri: sic a Patre sunt omnes aliæ res, siue sint personæ diuinæ: siue creaturæ. Per hoc verò, quod quælibet creatura est vera: repræsentat personam filij, cui appropriatur veritas. Per hoc quod est bona: personam repræsentat Spiritus sancti, cui appropriatur Bonitas. Sed secundum ista cõia, & appropriata nõ attenditur ratio imaginis: sed vestigij. Propter quod in creaturis rationalibus est imago Dei: in alijs autem creaturis, vt sancti tradunt, sunt vestigia Dei. Augustinus tamen octuagintatium quæstionum quæstione de homine facta ad imaginem: vult, quod imago commendanda sit in creaturis propinquis Deo: cuiusmodi sunt creaturæ rōnales, vel intellectuales. Non ergo quælibet similitudo in qualibet creatura sufficit ad rationem imaginis. Sed de hoc clarius habebitur: cum quæretur de differentia similitudinum, & imaginis.

Ad secundum dicendum, quod totus mundus est imago Dei: propter nobiliores partes, quæ sunt in eo: cuiusmodi sunt creaturæ rationales, in quibus habet esse imago Dei.

Vel possumus dicere, quod non intelligit ibi Boe. de imagine repræsentante naturam, sed de imagine repræsentante ideam in mente Dei: vel in intellectu eius, quod patet ex verbis eius dicentis: Mundum mente gerens, similisq; imagine formam. Mundus ergo, & partes mundi: nisi partes eius superiores, non sunt imago Dei: sed sunt imago eius, quod geritur in mente Dei: vt sonant verba Boe. & vt est superius diffusius declaratum.

Ad tertium dicendum, quod similitudo bonitatis diuinæ potissimè resultat in vniuerso, ratione nobilium partium eius: cuiusmodi sunt creaturæ intellectuales. Toti autem vniuerso secundum se non potest competere, quod sit imago Dei: quia illud competit toti in eo, quod totum: secundum Philosophum in quarto Physic. quod competit ei secundum omnes partes eius: vt ponit ibi exemplum de vino, & amphora. Omnes autem partes vniuersi non sunt ad imaginem Dei: propter quod totum vniuersum nõ est imago. Ad formam autem arguendi, quod plus est de bonitate in toto vniuerso, quàm in partibus eius; dici potest, quod bonitas in creaturis, secundum quàm accipitur imago Dei: non est accipienda per cumulationem bonitatis. Sed per expressam repræsentationem dignitatis naturæ: quæ non est in omnibus partibus vniuersi: sed solum in rationalibus creaturis.

Ad quartum dicendum, quod Sol dicitur imago Dei, ratione causalitatis: non ratione dignitatis naturæ: quia sicut Sol totum suum splendorem

Imago, & vestigium: quid differant.

Artic. sequenti.

Tex. c. 25.

Sol quomodo imago Dei.

Temporis, & perfectio nis: similitas duplex.

Vide cap. 12. Num.

Deus quomodo in Patria videat.

Visto Dei differens in Patria. Ioan. 14.

Cant. 5.

re offert cuilibet; (Qualibet enim res inde capit secundum capacitatem suam) ita Deus totam suam bonitatem offert cuilibet creaturæ. Qualibet tamen creatura participat de ea secundum capacitatem naturæ suæ. Ipse ergo, ut patuit per Augusti. se totum offert: sed nulla res eum totum capit. Hoc ergo modo, & mare posset dici imago Dei: quia totam aquam suam offert cuilibet valis: Nullum tamen vas eam totam capit. Et secundum tales similitudines non loquimur de imagine Dei: sed loquimur de ea secundum dignitatē naturæ: quia in creaturis dignioribus inuenitur imago Dei. In alijs autem non imago, sed vestigium Dei

Vestigium
vbi reperitur.

Ad quintū dicendum, quod proprietates diuinæ in creaturis reperiuntur dupliciter, vel secundum se: vel metaphoricè. secundum se quidē reperiuntur in creaturis intellectualibus, in quibus inuenitur intelligere, & sapere: quod maxime conuenit Deo. Metaphoricè verò inueniuntur proprietates Dei, ut in igne, vel in alijs rebus, quas proprietates vocat Dio. 2. de Angelica Hierar. dissimiles similitudines. Quod fit quando non à spiritualibus creaturis, sed a corporalibus, quæ sunt sic dissimilia Deo: sumuntur similitudines diuinæ.

A R T I C. III.

*An imago, & similitudo differant.
Conclusio est affirmatiua.*

D. Th. 1. p. q. 93. art. 9. Et 2. sent. d. 16. ar. 4. Ric. d. 16. q. 3.

TERTIO quæritur de differentia similitudinis, & imaginis. Vide tur, quod imago, & similitudo non differant ab inuicem: quia secundum Hila. similitudo est de ratione imaginis: cum imago sit vnita, & indistincta similitudo rei, cuius est imago. Sed commune non debet distingui, nec conuideri contra suum speciale: cum animal non conuideratur contra hominem. ergo &c.

Præterea secundum quosdam, Homo non est creatus in gratia, quod videtur sentire. Magister, quia secundum eum homo in illo statu accepit unde posset stare: non unde posset proficere. Sed innocentia, & iustitia videntur pertinere ad gratiam: non ergo secundum illa est accipienda similitudo Dei in homine.

Præterea secundum Magistrum in litera imago accipienda est in cognitione veritatis: similitudo in amore virtutis. Sed cognitio, & amor dicuntur actus potentiarum: sed potentiæ non semper sunt in suis actibus, ergo in homine non esse t semper imago, & similitudo Dei, quod patet esse falsum.

Præterea pars non distinguitur contra totum:

A sed voluntas, ad quam pertinet amor, est pars imaginis. ergo voluntas, siue amor non debet distinguí contra imaginem: ut dicatur, quod imago sit in cognitione, & similitudo in amore.

Præterea omnes partes imaginis debent pertinere ad imaginem. Sed, ut dictum est, voluntas est pars imaginis; cum voluntas non pertineat ad cognitionem: quia est distincta à potentia cognitiua: ergo non bene dictum est quod imago sit in cognitione: quia tunc illa imago non contineret voluntatem, quæ est pars imaginis.

Præterea naturam intellectualē sequitur potentia intellectualis: propter quod intellectualis natura pertinet ad imaginem. Non ergo dici potest, quod similitudo distincta contra imaginem pertineat ad naturam animæ: cum ipsa natura animæ pertineat ad imaginem.

In contrarium est Magister in litera: qui omnibus istis modis distinguit similitudinē ab imagine. Nam primo distinguit vnum ab alio, quia imago consistit secundum memoriam, intelligentiam, & dilectionem. Similitudo vero secundum iustitiam & innocentiam. Secundo distinguit hoc ab illo: quia imago, ut ait, consideratur in cognitione veritatis. Similitudo in amore virtutis. Dat autem, & tertiam differentiam, quod similitudo pertinet ad essentiam, vel naturam animæ: quæ est immortalis, & indiuisibilis, sicut essentia diuina: imago vero pertinet ad oīa alia.

Imago, & similitudo quid differant.

R E S O L V T I O.

C imago est perfectio quædam similitudinis, ut differentia specifica, & ut species, perfectio generis dici potest. Hinc inter se differre, sicut perfectio, & perfectibile, affirmamus.

RESPONDEO dicendum, quod supra describendo imaginē: diximus quatuor esse de ratione imaginis: videlicet, quod imago erat similitudo expressa, & immediata pertinens ad speciem, & naturā. Licet has quatuor condiciones non hoc ordine tractaremus: quia immediationem ibi ponebamus conditionem quartam: hic autē posita est secunda. tamen quocunque ordine hæc quatuor condiciones ponantur; patet, quod ibi volebamus declarare imaginem accipiendam non esse, nisi in intellectualibus creaturis, inter quas, & Deum nulla est alia media creatura.

Nunc autem, quia volumus tractare de imagine per comparisonem ad similitudinem; Dicemus, quod imago, & similitudo se habent: ut perfectio, & perfectibile. Habet tamen imago aliquid, quod est præter similitudinis rationem: quod nec est perfectio similitudinis, nec est perfectibile per similitudinem. Propter quod imago respectu similitudinis, est, ut perfectio, & ut perfectibile, & ut aliquid præter hoc, & illud: differentia tamen illæ tres datæ a Magistro in littera non tangunt illam conditionem, quæ est præter hoc, & illud: sed vna illarum differentiarum accipitur

Animæ ef-
fentia, potē
tig, actus, &
habitus.

Cap. de Dif-
fentia.

Tomo 4.

Simia ho-
mini simi-
lis iſta di-
ctum Cice-
ronis de
Nat. dicen-
tis: Simia q̄
ſimilis tur-
piſſima be-
ſtia nobis.

capitur, prout imago est perfectio similitudinis: & alia duæ prout similitudo est perfectio imaginis. Oportet enim ponere, quòd imago sit perfectio similitudinis: sicut differentia specifica: vel sicut species est perfectio generis. Differentia. n. est perfectio generis, quia se habet ad genus secundum Porphyrium sicut forma ad materiam. Et species potest dici perfectio generis, quia est genus cū perfectione differentie specificæ. Genus enim cum perfectione differentie specificæ constituit speciem, sicut materia, & forma constituit rem compositam ex vtriusq;. Ad hoc autem possumus adaptare verba Aug. 83. quæstionum quæstione de homine facta ad imaginem. ubi ait, q̄ omnis quidem imago similis est: non autem omne, quod, est simile, est imago. ergo sic accepta similitudo, est genus imaginis. Potest enim esse similitudo ita imperfecta quòd potest vocari similitudo, sed non imago. secundum quem modum Simia poterit dici similis homini, sed non eius imago, quia non perfecte exprimit similitudinē hominis. Erit ergo secundum hoc imago similitudo perfecta, & similitudo adæquata. Isto itaque modo similitudo se habet: vt quid perfectibile: & imago, vt perfectio eius. Alio autem modo potest accipi similitudo, & imago, vt imago sit quid perfectibile, & similitudo sit perfectio eius. Satis enim diceretur imago rei: vt puta hominis, quādo esset lineata perfecte: sicut est lineatus homo. sed si illi lineationi superadderetur color cōpetens rei, cuius est illa lineatio: esset illi rei similior, quā esset ante, sine appositione coloris. Habebunt ergo se ista tria per ordinē: lineatio, adæquatio, vel completio lineationis, & appositio coloris. Quando autem figura est lineata, & non complete potest dici similitudo eius, cuius est illa lineatio; non debet dici imago. quando verò completa est lineatio, & adæquata, vt quòd oculi expriment oculos, & dīgiti digitos: & sic de membris alijs; sufficienter potest vocari imago. sed si superaddatur color: illa applicatio coloris erit perfectio imaginis. Imago ergo erit quædam res media inter similitudinem perfectam, & imperfectam. vt lineatio in completa est similitudo, sed non imago completa: aut lineatio potest dici imago, & potest dici perfectio lineationis incompletæ. A similitudo verò per colorem appositum est perfectio imaginis. ergo si bene consideretur; patet quomodo similitudo est quid perfectibile prout dicit lineationem incompletam: & imago est perfectio eius, prout dicit lineationem completam. Potest autem accipi, & econuerso, quòd imago dicat quid perfectibile, & similitudo dicat perfectionem eius, prout lineationi completæ, in qua consistit ratio imaginis, superadditur color similis; perficiens imaginem.

Hoc autem ad propositum adaptantes: dicamus, quòd primo est natura, & essentia animæ: in qua sunt lineationes incompletæ, quia potentie, & vires animæ, quæ quasi sunt lineationes eius: sunt in essentia, quia natura animæ

A est quasi in potentia virtualiter, & in radice, & ex hoc considerantur secundum esse potentiale, & incompletum. In ipsa ergo sola natura animæ absque potentijs, & viribus eius: non consistit imago Dei. Sed potest ibi consistere quædam similitudo Dei: prout natura, & essentia animæ est immortalis, & indiuisibilis, sicut Deus. sed si isti naturæ superaddantur potentie, siue vires eius: quasi quædam lineamenta: sicut sunt Memoria, Intelligentia, & Voluntas, tunc erit imago Dei, quia repræsentabitur ibi Deus Trinus. vt sicut est ibi vna natura in tribus personis: ita & hæc vna natura animæ in tribus potentijs: siue in tribus viribus. secundum ergo hunc modum imago, quæ consistit in potentijs, erit perfectio similitudinis, quæ cōsistit in ipsa natura, sicut potentie animæ sunt perfectio naturæ eius. Sed sicut in imagine corporali oportet, quòd membris, & lineamentis superaddatur color similis, sine quo non est imago perfecta: sic istis potentijs oportet, quòd superaddantur habitus, & virtutes, vel etiam actus, vt quasi quidam colores superadditi lineamentis, perfecte repræsentantes rem, cuius sunt imago. ergo si pro similitudine Dei vult quis accipere ipsam naturam animæ: tunc imago, quæ consistit in potentijs, erit perfectio similitudinis. Sed si pro similitudine volumus accipere habitus, & virtutes, vel etiam actus: tunc similitudo erit perfectio imaginis: sicut, & ista sunt perfectiones potentiarum. Aduertendum autem, quòd in potentijs vna est perfectior alia, & in ipsis habitibus, & actibus aliqui sunt perfectiores alijs. Propter quod si volumus accipere similitudinem: prout est perfectio imaginis: poterimus hoc facere non solum comparando actus, & habitus ad potentias, quarum sunt perfectiones, sed etiam comparando istas potentias inter se: prout alia est perfectior alia: & ipsos actus, & habitus inter se, prout aliqui sunt perfectiores alijs, &c.

D V B. I. L A T E R A L I S.

*An imaginis, & similitudinis differentia po-
ſita à Magistro, sint accipiendæ. Con-
clusio est affirmatiua.*

D

V L T E R I V S fortè dubitaret aliquis circa hoc: quomodo accipiendæ sint illæ tres differentie inter similitudinem, & imaginem, quas ponit Magister in littera. Dicendum, quòd, vt patuit, aliquando sic accipitur imago, quòd est perfectio similitudinis. Aliquando verò sic accipitur similitudo, quòd est perfectio imaginis, tamen contingit, quòd aliquando accipitur similitudo imperfecta, & tunc imago est perfectio eius. Aliquando perfecta, & tunc ipsa est perfectio imaginis, & ad imaginem naturalem depictam in tabula: & etiam ad imaginem spirituales, cuius est rationalis anima, adaptare Aegid. super ij. Sent. B pos.

possumus. Imperfecta autem similitudo, ut non mereatur dici imago in tabula materiali: est ipsa tabula cum lineatione aliqua incompleta. In natura autem spiritali, siue in anima rationali similitudo incompleta: est ipsa natura animæ cū quibusdam conditionibus sequētibz naturam, cuiusmodi est esse immortale, & indiuisibile. Erit ergo anima secundum naturam suam quædam similitudo Dei incompleta: prout naturam habet immortalem, & indiuisibilem, sicut Deus. sed huic similitudini incompletè potest intelligi superaddi imago tam in tabula, quàm in anima. In tabula quidem superadditur imago: quando ea lineata incompletè, secundum quam lineationem aliquo modo similitudo suum exemplar: superadditur ei lineatio completa, & efficitur imago exemplaris ipsius, secundum quem modum in ipsa tabula imago est perfectio illius similitudinis incompletæ: sicut completum est perfectio incompleti. Sic & in anima, quando naturæ animæ habenti aliquas condiciones similes cum Deo intelliguntur superaddi potentiæ: memoria, intelligentia, & voluntas: secundum quam infiguratur nobis personarum diuinarum distinctio, numerus, & origo, cum in istis potentijs consistat imago Dei: erit imago perfectio similitudinis prius sumptæ, sicut potentiæ animæ sunt perfectio naturæ eius. Alio autem modo potest accipi similitudo, & in tabula, & in anima: non secundum modum imperfectum, sed secundum perfectum, & completum. Et tunc similitudo erit perfectio imaginis. In tabula enim materiali: quando lineamentis completis superadditur color similis exemplari; tunc illa similitudo erit perfectio imaginis, quia ille color similis superadditus perficit illa lineamenta prius completa, in quibus existerat ratio imaginis: sic & in anima, quando in potentijs animæ, in quibus consistit imago Dei: superadduntur habitus, vel actus tendentes in Deum: perfectius assimilatur anima Deo per illos habitus, vel actus, & hoc modo similitudo ista completa fit perfectio imaginis: sicut habitus, & actus sunt perfectiones potentiarum.

His visis dicamus, quòd si accipiatur imago: prout est perfectio similitudinis acceptæ incompletæ, sic est tertia differentia data a Magistro inter similitudinem, & imaginem: videlicet, quòd similitudo Dei dicitur esse in essentia, siue in natura animæ, quia est immortalis, & indiuisibilis, sicut Deus. imago autem est in omnibus alijs: ut in potentijs, vel secundum se: prout perficiuntur per omnia, ut ex hoc imago largè sumpta ad omnia referri possit. Sed si accipiatur similitudo modo, quo diximus, non est perfectio imaginis: sicut ponunt duæ primæ differentie inter hoc, & illud: ut imago sit secundum memoriam, intelligentiam, & dilectionem, idest secundum potentias; & similitudo sit secundum innocentiam, & iustitiam, & secundum quasdam aptitudines, vel habitudines existentes in ipsis potentijs, vel imago

A fit in cognitione veritatis: similitudo in amore virtutis.

Aduertendum autem, quòd istæ duæ differentie, ut diximus, sumuntur: prout similitudo est perfectio imaginis, quia, ut supra tangebatur, nõ solum habitus, vel actus sunt perfectiones potentiarum, sed etiam vna potentia est perfectior alia, & vnus actus, vel habitus est perfectior alio. supponendo ergo, quòd istæ duæ primæ differentie sumantur, prout similitudo est perfectio imaginis; Dicemus, quòd prima istarum duarum differentiarum, ut quòd imago sumatur secundum memoriam, & intelligentiam, & dilectionem: similitudo verò secundum innocentiam, & iustitiam, sic potest intelligi, quòd imago referatur ad potentias, siue ad vires animæ; similitudo verò ad aptitudines, vel habitudines existentes in viribus.

B Memoria ergo, intelligentia, & dilectio, in quibus ponitur imago: nominabunt potentias animæ: ita quòd ibi dilectio non stabit pro actu dilectionis, sed pro potentia voluntatis, a qua egreditur talis actus. Innocentia verò, & iustitia: in quibus ponitur similitudo, stabunt pro quibusdam aptitudinibus, vel habitudinibus existentibus in præfatis potentijs, siue viribus, siue fuerint illæ habitudines a Deo infusæ, siue naturaliter inditæ.

Videtur autem Magister magis innuere, quòd ipse accipit innocentiam, & iustitiam in anima primi Parentis prout sunt ei naturaliter inditæ. quia cum prius dixisset similitudinem accipientiam esse secundum innocentiam, & iustitiam: postea subdit, quòd in hac mente rationali naturaliter sunt semper virtutes, & sunt secundum naturam, & semper habemus ex mente nostra quasdam naturales aptitudines, & virtutes. Si autem sequamur vitia: hoc erit ex fatuitate nostra, quia Deus fecit hominem rectum, idest aptum ad rectitudinem, & iustitiam: sed ipse ex fatuitate sua se infinis immiscuit questionibus.

Secunda etiam differentia sumpta, prout similitudo est perfectio imaginis; videlicet, quòd imago consideratur in cognitione veritatis: similitudo in amore virtutis: & ad potentias, & ad actus referri potest. Nam siue accipiatur ibi cognitio pro potentia cognitiua, & amor pro potentia affectiua: habetur intentum, quia potentia affectiua, vel dilectiua, ut hic de ea loquimur, perfectior est potentia cognitiua, siue etiam accipiatur cognitio pro actu cognitionis, & amor pro actu dilectionis: adhuc habetur intentum, quia actus amoris perfectior est actu cognitionis. Nam licet aliquando secundum Augustinum præuolet intellectus: sequatur autem nullus, aut tardus affectus. Hoc intelligendum est in malis, qui per intellectum præuolant ad intelligendum bona, sed per affectum non sequuntur ea, sed in bonis verificatur illud dictum Hugonis in Commento super Angel. Hierar. Quia intrat amor: vbi foris stat scientia. Per scientiam enim, & per cognitionem non possumus

Ecclesia-
res. 7.

Voluntatis,
& intelle-
ctus compa-
ratio.

Amoris, &
cognitio-
nis compa-
ratio.

im-

Cor. 5.

immediatè Deum attingere, Iuxta illud 2. ad Co rin. 5. Dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino. Propter, quod licet Deum in hac vita intelligamus per quædam velamina: tamen etiam in hac vita ipsum diligimus immediatè per essentiam. ita quod amor intrat ad diuinam essentiam: vbi cum quibusdam velaminibus foris stat scientia.

D V B. II. L A T E R A L I S.

*An similitudo imaginis perfectionem dicat.
Conclusio est affirmatiua.*

V L T E R I V S fortè dubitaret aliquis de eo, quod supra tangebatur: videlicet, quod aliquando imago respectu similitudinis se habet, vt perfectibile, quia perficitur ab ea: aliquando, vt perfectio, quia perficit ipsam.

Addebat autem ibidem, quod habet aliquid imago, quod est præter hoc, & illud: & aliquid est in imagine, quod comparata ad similitudinem est præter perfici, & perficere. Aliquid ergo habet imago, quod nec est perfectio similitudinis, nec perficitur ab ipsa. Dicendum, quod quantumcunque aliquid sit simile alij, & quantumcunque æquetur ei: aut sit æquale sibi: non propter hoc erit eius imago. Vt si sumantur duo ova omnino similia, & æqualia: vnum non erit imago alterius. Nam secundum Philosophum Imago est, cuius generatio est per imitationem. Nam sic sonat hoc nomen imago: quasi imitatio. Igitur, nisi vnum fiat ad imitationem alterius, & quasi ad exemplar alterius: quantumcunque sit simile, vel æquale: non solum loquendo de æqualitate proportionis, sed etiam æquiparantia: sicut ponebatur exemplum de duobus ouis, quorum vnum ponebatur alteri simile, & æquale: non propter hoc vnum erit imago alterius, quia non erit factum ad imitationem alterius. Hoc est ergo, quod habet imago præter rationem similitudinis, & præter hoc, quod potest a similitudine perfici, & potest ipsam perficere, quod eius generatio sit facta per imitationem: Ita quod non est imago, nisi ad imitationem alterius sit producta, quod de similitudine dicere non oportet. Sufficit enim, quod sit similitudo inter aliqua: si vnum similetur alteri, & quod sit maxima similitudo inter ea: si vnum maxime similetur alteri. Quod autem vnum sit factum ad imitationem alterius: videtur esse præter rationem similitudinis, licet non sit præter rationem imaginis.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, cõe nõ diuiditur contra speciale. nisi sumat specialiter: vt animal in sua generalitate sumptum nõ cõdiuiditur contra hominem qui est animal rationale. Sic similitudo accepta generaliter non cõdiuiditur contra imaginem sed accepta specialiter pro similitudine incompleta: potest cõdiuidi contra imaginem, & differre ab ipsa quia imago est perfectio similitudinis sic acceptæ. Vel si

A militudo sumpta specialiter: prout addit quandam perfectionem supra imaginem: potest cõdiuidi contra ipsam, & differre ab ea, quia similitudo sic sumpta se habet ad imaginem, vt perfectio eius.

Ad secundum dicendum, quod Innocentia, & iustitia nõ solum pertinere possunt ad dona gratuita, sed etiam ad quasdam aptitudines naturales. Secundum quem modum, vt dicebatur, virtutes dicuntur esse secundum naturam, & vitia cõtra naturam. Possent autem hoc verbum aliter exponi, Sed sufficiat hæc expositio: prout ad propositum spectat.

Ad tertium dicendum, quod imago non quocumque modo sumpta est indelebilis. propter quod in P. Aliquando sumitur imago, vt delebilis. Iuxta illud: Imagem illorum ad nihilum rediges. Aliquando, vt indelebilis. Iuxta illud: In imagine pertransit homo, sed & frustra conturbatur.

Frustra enim turbatur homo peccando, & tamẽ transeundo ad peccatum, & mouendo se ad peccandum: transit in imaginem, & transit cõ imagine, quia non perdit imaginem. Si ergo accipitur imago pro ipsis potentijs nudis; imago sic sumpta est indelebilis: sed si accipiatur; imago pro potentijs perfectis, & virtutibus coniunctis bonis habilitantibus: sic potest imago delectari. quia homo peccando non solum perdit bonos habitus virtutum: sed etiam habilitatur ad vitia, & inhabilitatur ad virtutes. Ad formam autem arguendi dicendum, quod non est inconueniens sic sumere imaginem, quod possit perdi, & deleri. Huic autem veritati concordat Augustinus. 83. quæstionum dicens, quod cum Adam sicut a Deo factus est: bonus non manserit, & diligendo carnalia sit carnalis effectus: non absurdum videri potest: hoc ipsum ei fuisse, imagine Dei carere, & similitudinem Dei amittere.

D Ad quartum dicendum non esse inconueniens: quod voluntas vno modo sumpta pertineat ad imaginem. Alia autem modo sumpta pertineat similitudinem. Dicemus ergo cum Magistro, quod imago potest sumi secundum cognitionem veri, & similitudo secundum amorem boni. In hac ergo differentia imaginis, & similitudinis: voluntas pertinebit ad imaginem: prout deseruit cognitioni veri, & pertinebit ad similitudinem: prout tendit in amorem boni. Sic etiam dicemus de cognitione, siue de potentia cognitiua, quod ibi erit imago: prout tendit in cognitionem veri, & similitudo prout deseruit amori boni. Hoc autem sic declarari potest, quia cum volumus cognoscere aliquod verum: oportet, quod a specie, quæ est in memoria: gignatur species in intelligentia: & oportet, quod concurrat actus voluntatis connectens parentem proli, & educens a parente prolem: quia nisi per voluntatem conuerteremus nos ad speciem, quæ est in memoria; non fieret species in intelligentia: & nisi per voluntatem sisteremus: in tali conuersatione voluntatis statim laberetur proles, & nõ sisteret species in intelligentia. Iuat ergo voluntas, Aeqid. superij. Sent. B 2 & de.

Et. 72.

Phil. 38.

Imago Dei in homine quomodo visibilis, & inuisibilis.

Tomo. 4

Imago qd ex Arist. li. 3. Rhet. & quasi imitatio.

Imitatio imaginis necessaria.

& deseruit ad cognitionem veri. Et hoc modo secundum dictum modum pertinebit ad imaginem; sicut inueniat, & deseruit intellectus ad amorem boni: cum bonum apprehensum sit motuum voluntatis. Ponendo ergo similitudinem in amore boni, & imagine in cognitione veri: poterit voluntas pertinere ad imaginem, ut deseruit cognitioni veri, & intellectus ad similitudinem, ut deseruit amori boni.

Ad quintum dicendum, quod solum est per iam dicta. quia ponendo similitudinem in amore boni, & imaginem in cognitione veri: poterit voluntas pertinere ad imaginem, & esse pars imaginis & intellectus ad similitudinem, & esse pars similitudinis.

Ad sextum dicendum, quod in vna, & eadem natura animæ, & in eisdem potentijs animæ possunt differentie similitudinis, & imaginis assignari: si bene considerentur iam habita.

Q V A E S T. II.

De imaginis æqualitate.

D O S T E A quæritur de secundo principali. videlicet de æqualitate imaginis. Circa, quod quærentur tria. Primo de æqualitate imaginis respectu hominis, & Angeli, vtrum inueniatur imago æqualiter in vtrisque. Secundo de æqualitate imaginis respectu viri, & mulieris. Tertio quæritur de dicta æqualitate respectu potentie cognitiuæ, & affectiuæ.

A R T I C. I.

An imago Dei in Homine aliquo modo magis, quam in Angelo, reperiat. Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 1. p. q. 93. artic. 3. Et 2. sent. d. 16. art. 3. D. Bon. d. 16. art. 2. q. 1. Guill. Altif. 2. sent. tract. 10. cap. 4. q. 2. & 3. Ric. d. 16. q. 4. 5. Th. Arg. d. 16. q. 1. ar. 2. Dur. d. 16. q. 2.

Gen. 1.

A D P R I M V M sic proceditur: videtur, quod magis sit in homine imago Dei, quam in Angelo, quia specialiter magis dictum est de homine: Faciamus hominem &c. & non de Angelo.

Præterea Augustinus in sermone de imagine ait: Deus creauit hominem ad imaginem suam, quod nulli alij creaturæ dedit, ergo non solum in homine est magis imago, quam in Angelo, sed

A per hoc dictum August. videtur, quod nullo modo sit in Angelo.

Præterea videtur saltem, quod non magis sit in Angelo, quam in homine: quia quando aliquod commune conuenit aliquibus, ut commune: non videtur, quod magis conueniat vni, quam alteri. Sed esse imaginem est commune homini, & Angelo, & conuenit eis, ut commune. quia conuenit eis, ut communicant in natura intellectuali, ergo &c.

B Præterea secundum August. 17. vel 14. de Trinitate. c. 8. Anima eo quippe ipso imago Dei est: quod capax eius, & particeps esse potest. Sed quantum ad capacitatem Dei, & participationem eius, quod potissime erit, quando in patria fruemur Deo: homines æquabuntur Angelis: ergo imago Dei erit æqualiter in vtrisque: ergo &c.

Præterea secundum August. 11. de Trinitate. c. 5. Imago Dei quærenda est in illa sola parte animi, qua superior solus Deus est: & in ea parte animæ, vbi Deus prorsus exprimitur: & inter quam, & ipsum nulla interiecta natura est, ergo in illa parte animæ quærenda est imago Dei: inter quam, & Deum nulla creatura, vel nulla natura est interiecta, i. intermedia. Sed si Angelus esset magis imago Dei, quam anima: oporteret, quod secundum rationem imaginis esset Angelus inter Deum, & animam. Quod patet filium per August. ergo &c.

C I N C O N T R A R I V M est Ezech. 28. c. vbi dicitur de Lucifero. Tu signaculum similitudinis plenus sapientia, & perfectus decore. Videtur ergo, quod expressiori modo sit imago in Angelo, quam in homine: cum non solum dicatur imago, sed signaculum.

Præterea rationem intellectualis naturæ: homo factus est ad imaginem. Sed in natura intellectuali Angelus excedit hominem. quod patet ex verbis Ezech. describentis Angelum plenum sapientia, & perfectum decore, quod non esset, nisi in intellectu, & sapientia excelleret hominē: ergo &c.

R E S O L V T I O.

Imaginis rationem per se, naturaliter, & primo, in Angelo magis, quam in Homine esse non dubitamus: Contra uero, si imaginis ratio ex accidenti, & secundario considerare tur. Idque originis, recreationis, dominique ratio affirmamus.

R E S P O N D E O dicendum, quod Glo. super illo verbo: Signatum est super nos lumen &c. ait, quod triplex est imago: creationis, recreationis, & glorificationis. Imago creationis, ut ibidem dicitur, in qua creatus est homo. Recreationis, per quam recreatus est homo. i. Dei gratia, sed imago similitudinis est, ad quam factus est homo. Nos autem accipiendo duo prima membra: videlicet imaginem creationis, & recreationis: addemus membrum tertium. scilicet imaginem glorificationis. Imago ergo creationis est natura, in qua homo est creatus. Recreationis

Imago triplex.

Recreationis est Dei gratia, per quam homo est recreatus. Imago glorificationis erit illa æterna visio, & fructio, per quam homo erit glorificatus.

Cum ergo quæritur, utrū imago Dei sit equaliter in homine, & in Angelo; Aut est quæstio de imagine creationis, quæ respicit naturam, aut de imagine recreationis, quæ respicit gratiam: aut glorificationis, quæ respicit gratiam consummatam, vel gloriam.

Quântum autem ad imaginem creationis, quæ respicit naturam; Aut erit consideratio quântum ad id, quod directè, & principaliter respicit imago: quia respicit mentem, & naturam intellectualem; Aut ad id, quod respicit imago secundario, & ex consequenti. Vel possumus aliter distinguere, & in idem redit, quia huius consideratio, vel erit per se, & naturaliter, vel erit secundario, & quasi accidentiter.

Quantum autem ad ea, quæ sunt per se, & quasi essentialia imagini: cuiusmodi est esse naturæ intellectualis, magis inuenitur imago Dei in Angelo, quàm in homine: quia natura intellectualis magis proprie in Angelo, quàm in homine, si volumus propriè loqui: * Angeli sunt intellectuales. Homines verò rationales, vt patet per Dio. 6. de di. No. Nos etiam ipsi in nobis intellectum vocamus habitum principiorum: quia ad principia non est ratio, nec intelligimus principia ratiocinando, & discurrendo, sed simplici intuitu ea intelligendo. Homo ergo modicum est intellectualis: quia pauca intelligit non ratiocinando, & discurrendo. Sed, vt plurimum, est rationalis: quia multa, & quasi omnia intelligit ratiocinando, & discurrendo: Angelus autem econuerso: vt plurimum, est intellectualis: quia omnia intelligit simplici intuitu. Discursus autem nullus est ibi: nisi fortè vellemus vocare eum discursum: quia non omnia, quorum habet species, intelligit simul: quod non est propriè discurrere: sed est suam aciem intellectuam nunc ab vna specie, quæ est in memoria Angeli: nunc ab alia informari. Homo ergo quia plus viget ratione, quàm intellectu; dicendus est rationalis. Angelus verò, quia non ratiocinando, sed intelligendo cognoscit: dicendus est intellectualis. Imo si benè consideremus intellectum hominis, & Angeli, dicemus cum Commen. in 3. de Anima: quod intellectus, qui dicitur possibilis, se habet in genere intelligibilem: sicut materia prima in genere entium, quia modicum participat de intellectu respectu Angeli. Philosophi autem dixerunt, intellectum nostrum creatum esse in horizonte æternitatis: quia loquendo de temporalibus, & æternis modo, quo loquitur Apostolus cum ait: Quæ videntur, temporalia sunt: quæ non videntur æterna; Dicemus: quod sicut Orizon in cælo est circulus diuidens inter emisperium superius, & inferius. Sic anima humana est quasi orizon, & habet creaturas sensibiles, quæ possunt dici emisperium inferius, & creaturas æternas cuiusmodi sunt Angeli, qui

Imago quæ
est ad essen-
tialia magis
in Angelo,
quam
in homine.

* Angeli
sunt intel-
lectuales.
Homines
rationales.

Auer.
Com. 1. 15.
19.

2. Cor. 4.

Anima hu-
mana ori-
zonte, ex 3.
de anima t.
c. 6. idem in
fra d. 32. q.
2. ar. 3.

A possunt dici emisperium superius. Propter quod bene dictum est, quod Commen. ait: Quia anima nostra, siue intellectus noster tenet infimum gradum in genere separatarum; & supremum in genere sensibilem. Cum ergo ratio imaginis prout accipitur imago creationis per se, & essentialiter respiciat naturam intellectualem, in qua Angelus sine comparatione excedit hominem; omnino concedendum est, quod quantum ad ea, quæ respiciunt imaginem sic acceptam excellentiori modo reperitur ratio imaginis in Angelo, quàm in homine.

Sed si consideremus imaginem sic sumptam: non quantum ad ea, quæ respiciunt eam per se, & essentialiter, sed quantum ad respicientia ipsam secundario, & ex consequenti, & quasi per accidens: non est inconueniens ratione imaginis: prout est in homine, excellere Angelum. Quod multipliciter esse potest.

Primo quantum ad originem personarum. Nam sicut vna persona diuina oritur ex alia, sic vna persona humana oritur ex alia. Sed hoc non est in Angelis, quod vnus Angelus oriatur ex alio. Sed sic considerare imaginem: non est ire ad id, quod est essentialiter, & per se. quia per se, & essentialiter in vna, & eadem persona, siue hominis, siue Angeli sumenda est imago Trinitatis. Considerare ergo originem diuinarum personarum in diuersis personis humanis: est considerare rationem imaginis non essentialiter, & per se. Et ideo secundum diuersas vires, vel secundum diuersas potentias, quæ sunt in vna, & eadem anima, uel in uno, & eodem Angelo, sumitur imago Dei, siue imago Trinitatis.

Secundo: excellentia poni potest in homine, prout anima regit totum suum corpus, & Deus regit, & gubernat totum suum vniuersum: quia sicut Deus est in hoc vniuerso totus in toto, & totus in qualibet parte: sic anima est tota in suo toto corpore, & tota in qualibet parte. Sed ista est consideratio quasi per accidens ad rationem imaginis, quia in anima per se, & essentialiter non ponitur ratio imaginis prout intendit administrationi corporis: sed prout intendit contemplationi Dei.

Tertio: hæc excellentia patere potest: prout homo dominatur animantibus omnibus, quod videtur pertinere aliquo modo ad imaginem: quia statim cum dixit Deus: Faciamus hominem ad imaginem &c. Subdit: Et præsit piscibus maris: volatilibus cæli, & bestijs vniuersæ terræ: omnique reptili, quod mouetur in terra. Sed licet hoc sit dictum statim post dictum illud: Faciamus hominem ad imaginem &c. Non tamen hoc per se, & primo, & essentialiter pertinet ad imaginem, quia sicut in anima non ponitur directè imago: prout intendit administrationi corporis, sic non ponitur hoc in ea: prout intendit regimen animalium: sed prout ab omnibus his vacans intendit contemplationi Dei.

Non tamen sunt illa despicienda: nec est dicendum, Aegid. superij, Sent. B 3 dum,

Imago quæ
tum ad ac-
cidentalia est
magis in ho-
mine, quàm
in Angelo.

Anima to-
ta in toto, &
in qualibet
parte. Vide
hanc quæst.
apud Cæd.
2 de anima
q. 7. t. c. 20.

dum: quod homo propter ista magis representet Deum, quàm Angelus: & supposita in eo intellectuali, vel rationali natura, quin sit quantum ad ista excellentiori modo imago Dei in ipso, quàm in Angelo. Sed quòd ista, in quibus excedit homo Angelum: si pertinent ad imaginem: hoc est secundario. Sed esse altiori modo intellectualis naturæ: in quo excedit hominem Angelus: per se, & directè ad imaginem pertinet.

Viso quomodo se habet excellentiori modo ratio imaginis in Angelo, quàm in homine, & quomodo econuerso: loquendo de imagine creationis: quæ respicit naturam; Volumus hoc declarare in Angelo, & in homine: quantum ad imaginem recreationis, & glorificationis: quæ respiciunt gratiam, & gloriam: quæ est in gratia consummata. Sed cum homines in via habeant gratiam initiatam: In patria verò sunt habituri vna cum Angelis gloriam, siue gratiam consummatam, Si vellemus loqui de imagine: prout est in Angelis secundum gloriam, & gratiam consummatam, & prout est in hominibus viatoribus secundum initiatam; Diceremus de quolibet homine purè viatore, & etiam multo magis: quod dixit Dominus de Iohanne Baptista, qui cum diceret de eo: Inter natos mulierum non surrexit maior, Addit: Qui minor est in regno cælorum maior est illo. Gratia enim initiata non potest coequari gratiæ consummatæ. Diximus autem de quolibet purè viatore verificari illud. Quia qui minor est in regno cælorum, i. quilibet Angelus minor est illo, præter Christum, qui adhuc viuens non erat purus viator: quia in eo erat gratia vnionis, & in hoc excellebat in gratia omnes Angelos. Si vellemus tamen: etiam de eo verificare possemus, qui minor est in regno cælorum, i. quilibet Angelus maior erat: non ratione gratiæ: sed ratione passibilitatis corporis, de quo potest intelligi illud Psalmi: Minuisti eum paulominus ab Angelis. Sic ergo dicendum est de gratia initiata in viatoribus respectu Angelorum habentium gratiam consummatam: quia minor Angelus in hoc est maior quolibet pure viatore.

Sed si volumus loqui de Angelis, & hominibus secundum imaginem glorificationis: quæ cõsistit in gratia consummata; Dicemus quòd ista quæstionem determinat Augustinus in principio. 12. de Ci. Dei, vbi ait: quod non inconueniens, nec incongrua dicatur esse hominibus, Angelisque societas: vt non quatuor ciuitates: duæ, s. Angelorum, totidemque hominum: sed duæ potius ciuitates: hoc est societas: merito esse dicantur: vna in bonis: altera in malis: non solum Angelis, verum etiam hominibus constitutæ. Duæ ergo tantum erunt ciuitates numero, & merito: Vna: Angelorum, & hominum bonorum. Alia Angelorum, & hominum malorum. Et sicut tunc erunt duæ ciuitates numero: ita erunt duæ ciuitates merito: quia Angeli, & homines boni faciunt vnã ciuitatem numero, & merito quia boni homines secundum sua merita æquabuntur gloriæ

A Angelorum, & affumentur ad ordines eorum: quia aliqui affumentur ad ordinem Seraphin, & aliqui ad Cherubin, & sic de alijs.

Concludamus ergo, & dicamus, quod quantum ad imaginem creationis: quæ respicit naturam, homo, & Angelus secundum equalitatem imaginis se habent, vt excedetia, & excessa: quia, vt patuit, in hoc Angeli excedunt homines, & econuerso: aliter tamen, & aliter: vt superius dicebatur.

Quantum autem ad gratiam recreationis: Angeli excedunt omnes homines purè viatores: quia quælibet gratia consummata excellit quælibet gratiam initiatam quantum autem ad imaginem glorificationis: erunt homines pares Angelis: quia æquabuntur eis in gloria: & habebunt æqualia merita, & per consequens æqualem gloriam cum eis, & facient vnã ciuitatem cum ipsis non solum numero: sed etiam merito, & per consequens præmio, quia pares existentes in merito: erunt pares in gloria, & in præmio.

Sed propter hanc æqualitatem non tollitur excellentia in gloria, & præmio aliquarum personarum: quæ sunt acceptæ actionis: cuiusmodi est persona Christi, quæ est super omnia collocata, & sicut persona beatæ Virginis, quæ est super choros omnes Angelorum ad cælestia exaltata.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod Moyses loquebatur populo grosso, & rudis: ideo nullam mentionem fecit de Angelis: quia non poterat ille populus transcendere corporalia. Propter quod dicere possumus, quòd sicut sub figura cæli empyrei tradidit Moyses creationem Angelorum, & sicut sub figura productionis lucis tradidit conuersionem bonorum Angelorum ad Deum, & sub figura tenebrarum auersionem malorum; Sic sub figura hominis facti ad imaginem, & similitudinem Dei: dedit intelligere Angelos, qui etiam ad Dei imaginem & similitudinem sunt creati, immo multo magis loquendo de homine facti ad imaginem Dei dedit intelligere Angelos, quia, vt patet ex litera, homo non dicitur factus ad imaginem: nisi ratione animæ intellectuali, in qua, & per quam homo communicat cum Angelis.

Ad secundum dicendum, quòd ibi loquitur Augustinus de creaturis non intellectualibus. Nam cum ipse ponat hominem secundum mentem, & intellectum ad imaginem Dei factum: oportet sic exponere dictum eius, quod nulli alij creature datum est esse ad imaginem: quia non communicat cum homine in intellectu.

Ad tertium dicendum, quòd si aliquibus conuenit aliquid per aliquod commune, vt commune conuenit eis æqualiter; Verum est: si illud commune participant æqualiter. Propter quod natura intellectualis, licet sit communis homini, & Angelo, & licet secundum illam naturam communem esse ad imaginem communicat homini, & Angelo; tamen illam naturam communem non æqualiter participat homo, & Angelus.

Ad quartum dicendum: quòd capacitatis animæ potest considerari dupliciter, vel secundum naturam:

Matt. 11.

Christus, quomodo maior, & minor Angelis. Angelus quilibet maior quolibet viatore. id est sent.

Psal. 8.

Tomo 5.

Angelorum & hominum bonorum ciuitas vna numero, & merito: altera malorum.

naturam: prout est in potentia, vt perficiatur per gratiam, vel prout est in actu iam perfecto per gratiam: siue illa gratia sit initiata, vt est viatorū: siue consummata, vt est beatorū. Quantum autē ad naturam magis viget capacitas Dei in Angelis, quā in hominibus, quia sunt magis apti nati naturaliter ad capiendum ipsum. Sed si loquimur de capacitate naturali: prout est actu perfecta per gratiam: & maximē per gratiam consummatam: secundum quam homines æquabuntur Angelis, & assumentur ad eorum ordines; Dicemus, quod cum hoc sit ex gratia, quæ non cadit sub debito: Deus non iniuriatur Angelis: si dat tantū de illa gratia consummata, siue de illa gloria hominibus: sicut Angelis: Imo hoc est rationabiliter factum. Quia cum difficilius sit homini rectē viuere, quā Angelo: propter pronitatem sensuum ad malum: recompensat Deus istā difficultatem: quia cum homines non sint æquales Angelis in natura, facit eos æquales in gratia consummata, vel in gloria.

Hofes: Angelis in gloria curæquales

Ad quintum dicendum: quod de interiectione, siue de intermediatione possumus loqui dupliciter. Prout Deus est obiectum beatitudinis naturæ intellectualis. Et secundum hoc nulla natura intellectualis intermediat inter Deum, & naturam quamcunque aliam intellectualem. Quælibet enim natura intellectualis tendit in Deum: tanquā in obiectum beatitudinis omnino immediatē, vt quælibet talis natura dicere possit illud August. circa principium confes. Ad te nos fecisti Domine, & inquietum est cor nostrum: donec quiescat in te.

Alio autem modo potest considerari natura intellectualis: prout participat naturaliter diuinā naturam, quæ est intellectualis, & sic Angeli participant illam naturam intellectualem excellentiori modo, quā homines, & Angeli superiores, quā inferiores, vt imago Dei naturaliter excellentiori modo inueniatur in Angelis, quā in hominibus, & in Angelis superioribus, quā inferioribus.

ARTIC. II.

An imago Dei sit quodammodo in viro magis, quā in muliere.

Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 1. p. q. 93. Ar. 4. Guill. Alrifiodorensis 2. sent. tract. 10. cap. q. 2. & 3. D. Bon. d. 16. ar. 2. q. 2. Alex. de Ales 2. p. q. 55. art. 5. Ric. d. 16. q. 6. Th. Arg. d. 16. q. 1. art. 3. Brulef. d. 16. q. 5.

ECVNDQ quæritur de equiuitate imaginis respectu viro- rum, & mulierum. Et viderur, quod magis sit imago in viris, quā in mulieribus. Dicitur enim, I. ad Corint. II. quod

Cor. II.

A Vir quidem est imago, & gloria Dei. Mulier autē est gloria viri. Videtur ergo, quod imago, & gloria Dei magis viget in viro; quā in muliere.

Præterea: Glo. ibidem vult, quod ad imaginē Dei factus est homo vir: non mulier: ergo &c.

Præterea Apostolus in c. præsignato ait: Nō enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. Cū ergo vir in hoc imitetur Deum: quia mulier est ex viro: sicut vir ex Deo. Videtur ergo imago Dei magis esse in viro, quā in muliere.

Præterea idem Apostolus ibidem ait, q. nō est creatus vir propter mulierē, sed mulier propter virum. Cum ergo vir in hoc imitetur Deum: quia sicut ipse factus est propter Deum: ita mulier facta est propter ipsum: ideo &c.

B Præterea sexus vnibilis Christo est sexus virilis, quia Dei filius assumpsit hominem virum, non mulierem. ergo &c.

IN CONTRARIVM est, quia imago Dei quærenda est secundum animam: non secundum corpus. sed secundum animam non est distinctio viri, & mulieris: ergo, &c.

Præterea August. 10 de Tri. c. 7. vult, quod in eo, quod homo est imago Dei: non est ibi distinctio maris, & scæminę. Ad quod probandum adducit dictum Apostoli: quia nos sumus imago Dei: prout sumus filij Dei, & prout induimus Christum per fidem: in quo non est Iudęus, nec Gręcus, nec seruus, nec liber, neque masculus, neque scæmina, sed omnes vnus sumus in Christo, & omnes renouamur secundum imaginē Dei, vbi nullus sexus factus est.

Præterea imago accipienda est in his, quę pertinent ad speciem, vt supra patuit: sed mas, & scæmina non variant speciem: ergo &c.

RESOLVTIO.

Imaginis rationem in Viro magis, quā in scæmina reperiri dicimus. Idque rationis tantum actibus non autem quantum ad imaginis rationem in se, nec quantum ad fidem.

RESPONDEO dicendum, quod sicut loquebamur de Angelo, & de homine: ita suo modo possumus loqui de viro, & de muliere: quia sicut natura intellectualis magis viget in Angelo, quā in homine, ita suo modo magis viget ratio in viro, quā in muliere. Vnde Philosophus circa finem primi Politi. vult quod causa dominandi sumitur ex ratione. Ideo dicit esse naturale, quod masculus dominetur scæminę: vir puero: dominus seruo. Quod probat ex ipsa ratione, quæ plus viget in masculo, quā in scæmina: in viro, quā in puero: in domino, quā in seruo. Quod probat ibidem dicens, quod scæmina habet consiliū inualidum: puer imperfectū: seruus autem non habet consiliatium. Quia si volumus hoc ad litteram intelligere seruū non habere consiliatium: oportet loqui de seruitute naturali. Naturale est enim secundum Philosophum

Masculus naturaliter dominatur scæminę.

phum

**CONTRA-
DISTINCTIO.**
* Molles carne apti mente. T. c. 94. modo fit ex temperamento complexionis, non ex humido abundante, ut in feminis, & pueris.

Huic dicto Aristotelis idem Arist. refertur in Proble. ubi ait, Omnes ingeniosos esse melancholicos, & alios sapientiores. Idque etiam recedit Cic. 1. Tull. Quod verum esse non videtur, cum in melancholicis qualitas terrestris predominantur. hinc ipsi alij duriores. Sed vmbra contraditionis tollitur. Nam in 2. de anima T. c. 94. ponitur causa a priori bonitas enim complexionis est causa bonitatis ingenij. In Proble. autem assignatur causa a posteriori, vel a signo, ex frequentia. n. studio melancholicorum subtiliores spiritus retinunt, & remanent crassiores, ex quibus melancholia generatur.
* Imago viri magis, quam in Muliere.

phum in 2. de anima, quod molles carne sunt apti mente. Propter, quod duri carne possunt dici duri mente. Et si inueniatur aliquando mollities carnis: cum prauitate ingenij illa mollities carnis erit ex prauitate complexionis, ut ex abundantia flumatis. Propter quod mulieres sunt molles carne. Sed bona mollities carnis est ex raritate complexionis, secundum quem modum molles carne sunt apti mente.

Aduertendum tamen: quod naturalia non possunt omnia aequali lance ponderari, sed sufficit, quod hoc sit, ut in pluribus. Dato tamen, quod quis ex bonitate complexionis esset mollis carne: ex aliquo tamen impedimento, ut puta ex aliqua peruersione organi phantastici posset ei accidere inproprium edimentum in intellectu: sed loquendo, ut natura patitur, Aliqui sunt serui naturaliter, ut illi qui non sic vigent intellectu, & ratione, & alij qui Domini naturaliter, ut illi, qui plus viget ratione, & intellectu, & ideo secundum Philosophum idem expedit Domino, & seruo. Expedit enim seruo, quod seruiat. Quia nescit se dirigere; cum non vigeat ratione. Propter quod expedit ei, ut dirigatur ab alio, & per consequens, ut seruiat alij. Et sicut seruo expedit, ut seruiat: sic expedit Domino, ut sibi seruiatur, quia cum vigentes intellectu habeant molles carnes: sunt, ut plurimum, debiles viribus, ut non possint laborem corporalem sustinere, nec possint sibi ipsis ad seruiendum sufficere. Alij autem duri carne quanto fortiores sunt viribus: tanto magis eis expedit, ut dirigantur ab alijs. Sicut ceci non videntes, quo pergunt: quanto fortiores sunt: tanto magis indigent dirigente: quia fortiores cum maiori impetu moti obuiantes obstaculo plus leduntur. Plura etiam alia possunt dici de seruo, & Domino, sed non sunt presentis speculationis.

Redeamus ergo ad propositum, & dicamus quod etiam inter ipsos masculos videmus aliquos plus vigere ratione, quam alios, & quia communiter masculi plus vigent ratione, quam feminae: * imago Dei, quae secundum rationem in hominibus est sumenda: potest dici excellentiori modo esse in viris, quam in mulieribus. Non tamen istud sic est tantae efficaciae in viris respectu Mulierum sicut est in Angelis respectu hominum, quia quilibet Angelus respectu cuiuslibet hominis est naturaliter excellentior secundum intellectum: loquendo de hominibus puris. Si autem aliquis purus homo quantum ad intellectum excellat Angelos: hoc erit ex reuelatione, vel ex gratia: non ex natura. Quod etiam ad ipsum Christum adaptari posset, quia natura humana naturaliter est inferior natura Angelica, sed non sic est in omnibus viris respectu mulierum: quia multae mulieres multis viris magis ratione vigent. Sed eo modo, quo communiter loquendo, magis viget ratio in viro, quam in muliere, est magis imago in eo, quam in muliere.

Considerare tamen debemus comparationem, quam fecimus, Angeli ad hominem, & viri ad mulierem. quia in Angelo excellentiori modo viget

A imago, quam in homine: quantum ad actum intelligendi, sed quantum ad alia magis viget in homine, quam in Angelo: ut superius probatur, sed in viro respectu mulieris non solum quantum ad actum intelligendi, siue quantum ad rationem est magis imago in eo, quam in muliere; sed etiam quantum ad alia: quia mulier est ex viro: sicut vir ex Deo: & quia mulier propter virum: sic vir propter Deum, ut per Apostolum patuit.

Est autem & alia ratio, quae specialiter tangit imaginem: quia hoc est imago, quasi imitatio: vel hoc est imago, quod similitudo ad imitationem facta. Propter quod sic vir est imago Dei: quia factus est ad imitationem Dei. Sic mulier est imago viri: quia facta est ad imitationem viri.

B Nam cum non inueniretur Adae simile: dixit Deus: Non est bonum hominem esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi: ergo ad similitudinem, & imitationem viri facta est mulier: ut in hoc vir sit imago Dei, quia aliquid factum est ad imaginem, & similitudinem eius: sicut ipse factus est ad imaginem, & similitudinem Dei. Ad similitudinem enim corporis Adae formatum est corpus Euae. Sed ad similitudinem, & imaginem Deiformata est anima Adae: secundum quam animam non est distinctio sexus. Quibus consideratis facile solui possunt omnia argumenta.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod vir est imago Dei: quia secundum animam formatum est ad imaginem Dei, & mulier est imago viri: quia secundum corpus formata est ad similitudinem viri: secundum animam vero non est distinctio sexus: sed utraque est imago Dei, & si est ibi distinctio inter hanc imaginem, & illam: hoc non erit secundum ipsam naturam rationalem secundum se: sed secundum actum, vel secundum usum rationis: prout magis hoc viget in viro, quam in muliere.

Ad secundum dicendum, quod homo factus est ad imaginem Dei, non mulier, quia homo non fuit factus ad mulierem, vel ad similitudinem mulieris, sed econuerso. Et in hoc vir imitatur Deum, & non mulier: quod habeat aliquid factum ad similitudinem suam: exponendo hoc eo modo, quo dictum est, videlicet, quod vnum exponatur de imitatione animae: & aliud de imitatione corporis.

D Et per hoc potest patere solutio ad tertium: quod mulier est ex viro: non econuerso, quia quantum ad corpus hoc habet veritatem: non quantum ad animam.

Et ad quartum: quod mulier creata est propter virum: quia creata est in adiutorium viri, quod ad opera corporalia referri potest: quia quantum ad intelligere, & doctrinam magis mulier indiget viro: quam econuerso.

Per hoc etiam potest patere solutio ad quintum Nam, quod corpus virile est magis quid vniuersale, quam muliebri: patet hanc differentiam sumptam esse secundum corpus, non secundum animam.

Argumenta autem in contrarium arguunt de

Imago
quasi imitatio.

Vir imago
Dei quomodo,
Mulier
autem viri.

de anima quatum ad fidem. secundum quam non est distinctio secundum sexum. Non arguunt quantum ad usum rationis, qui magis communiter viget in homine, quam in muliere.

ARTIC. III.

An imago Dei æqualiter in cognitiua, atque affectiua reperitur. Conclusio est negatiua.

D. Bon. d. 16. art. 2. q. 3. Th. Arg. d. 16. q. 1. art. 3. Brulef. d. 16. q. 6.

ER TIO quæritur de æqualitate imaginis respectu potentie cognitiuæ, & affectiuæ. Et videtur, quod in potentia cognitiua reperitur magis imago, quam in affectiua, quia ut ait Magister in littera dans differentiam inter imaginem, & similitudinem; Imago est in cognitione veritatis: similitudo in amore virtutis: ergo &c.

Præterea imago primo, & principaliter conuenit Verbo æterno: ergo conuenit ei principaliter, quod magis repræsentat verbum æternum. Sed hoc est verbum nostrum: cum ergo verbum se tenet ex parte potentie cognitiuæ: ergo &c.

Præterea, ut patet per Magistrum in littera, nis Imago accipitur secundum memoriam, intelligentiam, & dilectionem: ergo duæ partes imaginis se tenent ex parte cognitiuæ. memoria videlicet, & intelligentia. Solum autem vna pars se tenet ex parte affectiuæ: ergo &c.

IN CONTRARIUM est, quia imago reformatio respondet imagini creationis: quia illa imago, quæ fuerat creata, & per peccatum deformata: illa est reformata per gratiam, & charitatem. Sed ista magis videntur respicere affectiuam: ergo &c.

Præterea, per imaginem Deo conformamur, & illi coniungimur. In illa ergo potentia principaliter erit imago, per quam distrahimur: & à Deo distungimur. Sed hoc est voluntas, quæ sola meretur, & demeretur. per eam enim peccando à Deo diuidimur. Iuxta illud: Peccata vestra diuiserunt inter vos, & Deum: ergo &c.

RESOLVTIO.

Imaginem in parte cognitiua, eiusque perfectionem in volitiua esse affirmamus.

RESPONDEO dicendum, quod, ut patet ex superioribus, similitudo perfecta est perfectio imaginis: sicut imperfecta est quid perfectibile per imaginem. Loquendo ergo de imagine perfecta: patet, quod imago sic sumpta includit similitudinem. Sicut enim res perfecta dicit ipsum per

fectibile, & suam perfectionem: sic imago perfecta dicit imaginem, & similitudinem, quæ est perfectio imaginis.

Cum ergo quæritur, in quo magis consistit imago; Dicemus, quod in omnibus tribus potentijs: siue in omnibus tribus viribus consistit imago, & perfectio imaginis. Vel, quod idem est, consistit imago, & similitudo, ut supra declarabatur, quia homo non est factus ad imaginem, & similitudinem vnus personæ tantum, vel duarum personarum, sed totius Trinitatis: Ideo omnes illas tres vires animæ oportet concurrere tam ad imaginem, quam ad similitudinem: vel tam ad imaginem, quam ad perfectionem imaginis: aliter tamen, & aliter, quia ad ipsam imaginem concurrunt cognitiua principaliter, memoria videlicet, & intelligentia. Sed concurrunt ibi affectiua ex consequenti: prout ad actum cognitiuæ requiritur actus affectiuæ. In similitudine autem e conuerso, quia similitudo principaliter consistit in affectiua. Si autem requiratur ibi potentia cognitiua: hoc non erit ita principaliter, vel hoc non erit ita perfectè: sed hoc erit propter affectiuam, quia actus affectiuæ non potest esse sine actu cognitiuæ: cum bonum apprehensum sit obiectum voluntatis. Ideo dicit Magister in littera, quod imago consistit in cognitione veritatis: similitudo in amore virtutis.

B Et quia cognitio se tenet ex parte cognitiuæ: amor ex parte affectiuæ: id, ut supra dicebatur: imago se tenet magis ex parte cognitiuæ: similitudo ex parte affectiuæ. Et quia similitudo sic accepta est perfectio imaginis: Ideo imago simpliciter sumpta magis se tenet ex parte cognitiuæ: sed imago, ut perfecta magis se tenet ex parte affectiuæ: cum similitudo, quæ principaliter respicit affectiuam, sit perfectio imaginis.

C His itaque prælibatis, declarandum est, quomodo imago se tenet ex parte cognitiuæ, & perfectio imaginis ex parte affectiuæ. Sciendum ergo, quod Augustinus in assignanda imagine duplici vocabulo vtitur, quia ibi gignitur species ex specie, ut ex specie, quæ est in memoria, gignitur species, quæ est in intelligentia, vtitur & alio vocabulo, quod ibi gignitur notitia ex notitia. ut ex notitia, quæ est in memoria: quæ est quasi quædam notitia habitualis: gignitur notitia in intelligentia, quæ est quædam notitia actualis.

D Possumus & nos tertium vocabulum addere, quod ibi gignitur lumen ex lumine, ut ex lumine, quod est in memoria, gignitur lumen in intelligentia. Ad hoc autem tertium dictum possumus adducere verba Apostoli dicentis ad Eph. 5. Omne, quod manifestatur, lumine est: quicquid est enim in intellectu nostro, siue hoc sit in memoria, vbi est scientia: etiam quando non consideramus de rebus scitis: siue hoc sit in intelligentia, quando actu consideramus de rebus scitis: vel de his, quæ sunt in memoria: semper in talibus gignitur manifestatio de manifestatione. ut de manifestatione, quæ est in memoria, gignitur manifestatio, quæ est in intelligentia. Et quia illa manifestatio potest dici quoddam lumen; dici potest

Imago ex parte cognitiua.

Eph. 5.

Imago vbi sit propriè.

Egi. 59.

Tomo 3.

potest, quod ibi gignitur lumen ex lumine. Ad hoc etiam tertium dictum possunt adaptari verba Augusti. dicentis in 13. de Tri. quod anima videt omnia in quadam luce sui generis: sicut oculus carnis omnia videt in quadam luce sui generis. Cum enim ex hoc habitu tendat in actum, & cum ex memoria anima surgat in intelligentiam: oportet, quod ibi fiat lumen ex lumine, ut ex lumine, quod est in memoria, fiat lumen in intelligentia: vel ex lumine, in quo anima scit res habitu: fiat lumen, in quo anima de rebus scitis considerat actu. Hoc etiam concordat cum verbis Philosophorum. Nam, ut patuit per Augusti. Anima omnia videt in quadam luce sui generis. id est in quadam luce spirituali. Sicut oculus carnis omnia videt in quadam luce corporea, sed quomodo vocetur illa lux spiritualis, in qua anima nostra, vel intellectus noster videt omnia: non meminimus nos inuenisse ab Augustino. Sed Philosophi illam lucem vocauerunt intellectum agentem. De quo dicitur in 3. de Anima, quod intellectus agens se habet ad phantasmatum: sicut lux ad colores. quæ verba satis concordant cum Augustino, quia sicut oculus carnis in luce corporea videt colores: sic in virtute luminis intellectus agentis a phantasmatis fiunt species in intellectu possibili. quibus potest informari acies intelligentiæ, per quam anima intelligit, & cognoscit. Quod cum ita sit: a lumine in memoria generatur lumen in intelligentia.

T. c. 18.

Ut ergo magis intelligamus, quod dicitur: adducamus verba Comen. loquentis de intellectu possibili qui recipit species intelligibiles: & de intellectu agente, qui est quoddam lumen irradians super phantasmata, a quibus abstrahuntur illæ species intelligibiles, & super ipsas species intelligibiles abstractas: super utrisque enim, ut super phantasmatis, & super speciebus intelligibilibus irradiat intellectus agens, tanquam quoddam spirituale lumen. Quod autem irradiet super phantasmata intellectus agens: patuit per Philosophum, qui dicit ipsum se habere ad phantasmata: sicut lux ad colores. Quod autem irradiet super speciebus intelligibilibus: patet per Comen. dicentem, quod sicut aer simul recipit lumen, & species visibiles: sic intellectus noster possibilis simul recipit lumen intellectus agentis, & species intelligibiles. Quia ergo anima non potest simul intelligere omnia, quorum habet species intelligibiles: cum conuertit se super aliquam illarum specierum, quod non potest fieri sine lumine intellectus agentis: oportet quod ab illa specie prius recepta, & illuminata per lumen intellectus agentis fiat species in intelligentia illuminata etiam per tale lumen: & hic ait Augustinus a specie in memoria generari speciem in intelligentia. Illa ergo generatio potest dici species ex specie. i. forma de forma, & lumen de lumine, ratione luminis intellectus agentis recepti cum utraque specie, siue cum quacunque forma: & potest dici actus de actu quia est ibi notitia de notitia, & quia omnis forma est quidam actus.

Aristo. 3. de ani. l. c. 18.

A Nam endelechia, & forma secundum Philosophum in 2. de Anima pro eodem sumuntur. Cui ergo Deus sit potissime forma, qua est omne esse, ut probat Boetius in suo li. de Tri & cum ipse sit potissime lumen, & cum ipse sit potissime actus: sicut in illa sancta Trinitate est Deus de Deo; sic in hac imaginatione est forma de forma. Quod nomen formæ potissime competit Deo, et sicut in illa sancta Trinitate est lumen de lumine, sic in hac imagine est lumen de lumine, quia de lumine intellectus agentis recepto cum specie in memoria fit lumen intellectus agentis receptum cum specie producta in intelligentia: & sicut ibi est Deus verus de Deo verus; ita hic fit actus verus de actu vero, quia fit notitia ex notitia, quia ex vera notitia in memoria fit vera notitia in intelligentia. Imago ergo simpliciter sumpta videtur respicere potentiam cognitiuam. Si autem respicit affectiuam: hoc est propter cognitiuam: in quantum actus potentie affectiue requiritur ad actum potentie cognitiue ad coniungendum parentem proli, vel ad producendam de parente prolem. quia, nisi homo per voluntatem se conuerteret super speciem, quæ est immemor: non fieret species in intelligentia. vel si fieret: non persisteret. Oportet ergo, quod adsit ibi voluntas conservans, & connectens speciem genitam cum specie gignente. Omnes autem tres potentie concurrunt ad imaginem: memoria gignens: intelligentia genita: & voluntas connectens, & in hoc voluntas representat Spiritum. scilicet qui est nexus Patris, & Filij. Et licet omnes illæ tres vires requirantur: quandam tamen principalitatem videtur ibi habere potentia cognitiua: cum actus voluntatis ibi requiratur, propter actum cognitionis: & ut connectat speciem genitam cum specie gignente: quarum utraque est in potentia cognitiua.

De forma, lumen, & actus.

B ex vera notitia in memoria fit vera notitia in intelligentia. Imago ergo simpliciter sumpta videtur respicere potentiam cognitiuam. Si autem respicit affectiuam: hoc est propter cognitiuam: in quantum actus potentie affectiue requiritur ad actum potentie cognitiue ad coniungendum parentem proli, vel ad producendam de parente prolem. quia, nisi homo per voluntatem se conuerteret super speciem, quæ est immemor: non fieret species in intelligentia. vel si fieret: non persisteret. Oportet ergo, quod adsit ibi voluntas conservans, & connectens speciem genitam cum specie gignente. Omnes autem tres potentie concurrunt ad imaginem: memoria gignens: intelligentia genita: & voluntas connectens, & in hoc voluntas representat Spiritum. scilicet qui est nexus Patris, & Filij. Et licet omnes illæ tres vires requirantur: quandam tamen principalitatem videtur ibi habere potentia cognitiua: cum actus voluntatis ibi requiratur, propter actum cognitionis: & ut connectat speciem genitam cum specie gignente: quarum utraque est in potentia cognitiua.

Imago quod recipiat affectiuam.

C Sic videtur ergo esse dicendum loquendo de imagine simpliciter. Sed loquendo de imagine perfecta: cum perfectio imaginis sit ex similitudine ad Deum, quod attribuitur potissime charitati, vel amori virtutis, qui respicit affectum: ideo concedendum est, imaginem perfectam esse modo perfectiori, & excellentiori in affectiua, quam in cognitiua. Unde, & in patria, ubi erit imago potissime perfecta: perfectius erit beatitudo nostra in affectiua, quam in cognitiua.

Imago perfectius in voluntate, quam in intellectu, si perfecta.

D **RESP. AD ARG.** Argumenta autem procedebant vijs suis, quia prima tria argumenta arguunt de imagine simpliciter. Illa vero in contrarium arguunt de imagine perfecta: siue de perfectione imaginis. sed in literalibus questionibus dicitur aliquid de hoc.

Beatitudo principaliter in voluntate, quam in intellectu. 1. 1. q. 1. ar. 2.

D V B. I. L I T T E R A L I S.

VPER littera quæritur primo de illo verbo, quod intendit Magister tractare: qualis, & quomodo factus fuit homo: & qualiter sit lapsus, & qualiter sit postea reparatus. Sed de omnibus istis

istis non tractatur in hoc secundo: ergo &c. Dicendum, quod ibi Magister continuat dicta dicendis: non solum quantum ad hunc secundum, sed etiam quantum ad tertium, & quartum. Nam ab hac distinctione agitur qualiter, & quomodo fit factus homo per comparisonem ad Deum; quia factus est ad imaginem, & similitudinem Dei, & quantum ad suas partes, & quantum ad alia, quae hic traduntur. Agitur etiam in hoc secundo de casu hominis, siue quantum ad peccatum primorum Parentum, siue quantum ad peccata eorum, & aliorum. Sed per quem sit reparatus homo, quia reparatus est per verbum incarnatum; de hoc age in tertio. Qualiter autem sit reparatus, & qualiter continue reparatur, quia reparatur per sacramenta ecclesiae. De hoc agitur in quarto.

Dubitatio secunda litteralis.

Uterius forte dubitaret aliquis, quod imago potest accipi pro essentia Trinitatis, ad quam factus est homo: secundum quem modum videretur, quod Deus esset imago hominis.

Dicendum, quod sicut loquimur de exemplo, & de exemplari: sic loqui possumus de imagine, & de eo, ad quod facta est imago. Nam proprie loquendo: exemplar est illud ad cuius similitudinem fit aliud. Exemplum est illud, quod fit ad similitudinem alterius. Tamen aliquando exemplum accipitur pro exemplari, iuxta illud Boetij: Cuncta superno ducis ab exemplo. Ibi ly exemplo potest stare pro exemplari, quia Deus a superno exemplo, & a superno exemplari: hoc est a seipso, qui est exemplar omnium producit omnia. sicut exemplum sumitur pro exemplari: sic imago, quae proprie est idem, quod imitatio & proprie est illud, quod imitatur, aliud potest sumi pro eo, ad cuius imitationem fit aliud.

Dubitatio tertia litteralis.

Uterius forte dubitaret aliquis: de eo, quod in littera dicitur, quod similitudo est in natura: imago est in alijs: ergo videtur, quod similitudo hominis ad Deum sit naturalis, & per consequens etiam imago erit naturalis. Sed contra: Aug. in de decem cordis: assimilatur imaginem Dei in anima Imperatoris in nummo. Sed imago Imperatoris in nummo non est naturalis, sed artificialis: ergo, &c.

Dicendum autem, quod & nos assimilamus imaginem Dei in anima: imaginem homini in idolo facto ex ligno, vel ex lapide. Sed ista similitudo non est per omnem modum: quia imago hominis, vel alterius rei in idolo facta ex ligno, vel ex lapide est omnino artificialis: sed imago Dei in anima est aliquo modo naturalis: licet non sit connaturalis. Est enim imago Dei in anima naturalis, quia respicit naturam, vel naturalia anime: sed non est connaturalis, quia non est in eadem natura cum patre. Ideo anima est imago Dei naturalis, sed non connaturalis, quia non est in eadem natura cum Deo. Et ideo imago Dei in anima

A potest assimilari imagini hominis in idolo, vel imagini hominis in nummo: quia idolum, & nummus non habent eandem naturam cum homine: sicut nec anima habet eandem cum Deo. propter quod sicut homo, quando facit imaginem suam in idolo, vel in nummo: facit eam in alia natura: sic Deus, quando fecit imaginem in anima, fecit eam in alia natura. Quantum ergo ad hoc est simile, sed non oportet, quod sit simile quantum ad omnia alia.

*Formae artificiales quae sunt accidentia, ex Auoc. 2. de anima Com. 8. & 2 Phyl. c. 12.

Dubitatio quarta litteralis.

Uterius forte dubitaret aliquis: quomodo imago hominis in nummo, vel in idolo est pure artificialis, & quomodo est imago Dei in homine, quae potest dici naturalis.

Dicendum, quod omnes formae artificiales sunt accidentia, quia omnes tales formae introducantur cum aliquo instrumento corporeo, & ut vult Commen. in 1. allegans Themistium. Corpus nihil facit in corpore: nisi in extremitatibus eius tantum: Natura vero agit in ipso corpore toto. Formae autem artificiales sunt inductae in extremitatibus corporum, & ideo sunt accidentales. Si autem aliqua forma naturalis inducitur per artem, ut puta sanitas: vel si esset vera ars Alchimiæ, & per eam fieret verum aurum: ibi non faceret plus ars: nisi quod coniungeret agentia naturalia suis passivis naturalibus, & esset ibi artifex minister naturae. Unde Medicus dicitur minister naturae, quia dat illa corpori infirmo: per quae possit se natura iuvare de morbo. sed quantumvis sic sit de intellectu humano & de his, quae sunt per artem hominis: non tamen oportet, quod sic sit de intellectu divino & de his, quae sunt per artem Dei. Iuxta illud, quod dixit Salomō Sapientiae. 7. Omnium enim artifex docuit me sapientiam. Deus enim est artifex omnium, & omnia comparantur ad ipsum, sicut artificialia ad artificem. Ipsae ergo formae substantiales, & ipsae naturae rerum sunt quaedam artificiatas ipsius Dei. & ideo dictum est quod ars imitatur naturam: quia merè artificialia sunt ab intellectu humano: ipsa tamen naturalia sunt ab intellectu divino.

Cum ergo intellectus humanus sit aptus natus imitari intellectum divinum: ars quae est ab intellectu humano, imitatur naturam, quae est ab intellectu divino. Ex hoc autem patere potest, quod homo in alia natura, ut puta in ligno, vel in lapide, vel auro non potest facere suam imaginem naturalem: quia non potest, per artem, vel intellectum suum producere naturam. Et si facit homo imaginem suam naturalem: hoc non erit in alia natura, sed in sua natura. Et imago non solum erit naturalis sed connaturalis. Ita etiam imago non erit per opus artis, sed per opus naturae: quia erit per generationem. De qua dicit Damasc. lib. 1. c. 8. quod generatio est opus naturae, sed Deus per suum intellectum, vel per suam artem, per quam producit naturas rerum, alias a natura sua. Potest etiam in alia natura producere ima-

*Alchimiæ artem vanam esse demonstrat Doct., Quod 3. q. 8. firmissimis fundamentis. Idem; confirmatur ex Decret. 26. q. 5. Episcopi. vbi sic legitur: Qui credit vni speciem posse transferri in aliam, nisi ab ipso Creatore. Fidei est, & pagano deterior. de Alchimiis multa dicunt, sed ad veritatem scientiae nunquam perveniunt. Hae ex Decret. Doctor autem Quo libeto 3. nullo modo si non possit aut verum aurum per Alchimiā, & etiam si fiat, non debere expendi: quia positum in medicinis complexionem laederet humanam. Hic vero videtur alludere ad opinionem D. Thomae, qui 2. 2. q. 77. art. 2. ad 1. Alchimiā agentem in virtute naturae, applicatione agentium naturalium non datur oio: sed eos, qui dicunt artem agere virtute propria. ut forsan Decret. inuit, & dictum E. c. 1. 3. 5. Vnusquisque arte sua laicus est. applicatio actus passivis. Vide conc. D. Thomae.

Exemplum, & exemplar quid differant.

Tom. 9.

Imago Dei in anima quomodo naturalis.

ginem naturalem, quæ non erit sibi connaturalis. quia non habebit eandem naturam cum ipso, quod facit producendo animam. quia in ipsa natura animæ, vel in ipsis potentiis, quæ sunt naturales animæ, inuenitur imago, & similitudo Dei.

Dubitatio quinta litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis: Vtrū imago in speculo assimiletur imagini Dei in anima, quæ de hoc est v̄ tangere Aug. in lib. de decē cordis.

Tomo 9.

Simile n̄f. quā p̄om nem modū simile.

Dicendum, quod nunquam simile est per omnem modum simile, quia tunc non esset simile, sed idem. Imago ergo Dei in anima potest assimilari imagini in idolo, vel in nummo, & etiam imagini in speculo. Quia sicut homo faciens suā imaginem in idolo, vel in nummo, facit illam in alia natura. Et sicut imago resultans a facie in speculo, vel in aere sit in alia natura: quia speculum siue aer non habent eandem naturam cum homine; sic Deus faciens suam imaginem in anima: facit eam in alia natura. Sed si considerentur præfatæ similitudines prout sunt quid naturale, vel quid artificiale: non concordant cū imagine Dei facta in anima. Quia imago faciei in speculo est omnino naturalis, quia color, & figura naturaliter faciunt suam similitudinem in medio; ita, quod illa imago non est artificialis. quia naturaliter ita fit. Et si ibi potest aliquid operari ars: illa tamen operatio artis reduceatur ad operationem naturalem, vt si ars apponit plumbum in vitro, vt appareat ibi imago: licet appositio plumbi sit artificialis: apparitio tamen imaginis erit naturalis. quia naturale est, si non sit aliquid, quod obstat visui, quod appareat ibi imago. Et quia vitrum nudum est transparens: in nudo vitro non apparebit imago. Sed si apponatur sibi plumbum, vt obstat visui: ibi naturaliter apparebit imago. Sic etiam si frangatur speculum, apparebunt ibi plures imagines propter plures superficies. Fractio igitur vitri poterit esse quid artificiale: sed apparere plures imagines propter plures superficies est quid naturale. Fiunt etiam specula diuersarum formarum, quia aliqua sunt concaua: aliqua sunt gibbosa, & vtrunque facit apparere imaginem, vbi non est. quia in speculo gibboso apparet imago vltra speculum. Constat autem, quod ibi non est, vbi apparet, quia posset speculum fieri de ferro, de quo non posset dubitari: quin imago posset illud pertransire. & apparere vltra speculum. Factio ergo ipsorum speculorum est quid artificiale, sed quod in talibus speculis sic factis sic appareat imago: est quid naturale. Fiunt etiam specula representantia faciem cum malo colore: non cum colore proprio, vel representantia faciem tortuosam: non tamen dispositio ne propria, quorum speculorum factio potest esse artificialis, sed representatio imaginis supposita factione speculi, erit naturalis: sicut artificiale potest esse, quod quis se vertat ad eā partem, quam vult: sed naturale erit, quod oculus apertus informetur similitudinibus ferum existē

Speculū fractū cur plures imagines ostēda.

specula diuersa.

A tium in illa parte, ad quam se vertit, ergo representatio imaginis in speculo non cōcordat cum representatione imaginis Dei in anima, quia illud est quid naturale, quod quale est speculum talem representat faciem: sed imago Dei in anima est quid artificiale, quia facta est per artem, & per intellectum diuinum, & per voluntatem eius. Ita, quod illæ ideæ diuinæ nihil producunt, nisi secundum voluntatem Dei: sicut ab ipso artifice non producitur arca in materia ab arca in anima: nisi secundum voluntatem artificis. Vnde Philosophus in 6. Meta. vult, quod in diffinitione artificii ponitur voluntas, & quod omne artificiatum sit voluntariū, imago ergo Dei in anima est quid artificiale respectu Dei, quia producta est per artem, & per intellectum diuinum, & per voluntatem eius, & est quid naturale, quia per illum intellectum, & per illam artem diuinam producta est natura, & ea, quæ sequuntur naturam animæ. Et sicut representatio imaginis in speculo discordat a representatione imaginis Dei in anima: quia ipsa apparitio est tota naturalis, sic imago hominis in idolo, vel in nummo discordat ab imagine Dei in anima: quia tota est artificialis, & nihil est ibi de naturali, quod sit natura: licet possit ibi esse aliquid naturale secundum representationem, non autem secundum esse, quia potest ibi representari natura: vbi non est natura. Nam per intellectum hominis, vel per artem eius directè, & simpliciter nulla natura produci potest.

T. c. z.

B

C

Dubitatio sexta litteralis.

Uterius, quia intellectus hominis non quiescit: dubitaret fortè aliquis, quomodo imago sumpta simpliciter est principaliter in cognitione: & si requiritur ibi voluntas, vel actus voluntatis; hoc erit ratione cognitionis. Cōstat autem, quod imago Dei in anima non est imago vnius personæ tantum, vel duarum, sed omnium trium personarum. oportet ergo, quod hic concordent omnes illæ tres vires: Memoria; intelligentia, & Voluntas, vt sit ibi imago omnium trium personarum: sicut, & in similitudine oportet, quod concurrat omnes tres: quia aliter, nec esset ibi imago: nec similitudo Trinitatis. Dicendum, quod hoc satis potest patere per iam dicta, quia omnes illæ tres potentia, vel vires concurrunt tam ad imaginē, quā ad similitudinem. sed quantum ad imaginem cognitiua habet quandam principalitatem. Propter quod nullum peccatum tollit imaginem sumptam simpliciter, vt sicut naturale est, quod ad cognoscere sequatur velle: saltem velle cognoscere, vel velle cogitare; sic naturale est, quod in memoria, intelligentia, & voluntate: prout volumus actu cogitare, sit imago Trinitatis. Vbi manifestè apparet, quod voluntas concurrat ibi propter illum velle cognoscere, vel velle cogitare, vt in hoc sit principalior potentia cognitiua. Sed si loquimur de imagine perfecta, quæ est per gratiam, vel per charitatem, quæ statim tolluntur per peccatum: cum in merendo, & demerendo

Imago an propter peccatum deperdat.

rendo

rendo voluntas habeat quandam principalitatem: oportet, quod quantum ad similitudinem, vel perfectionem imaginis voluntas principalitatem habeat: cognitiva autem requiratur ibi propter voluntatis actum. In omnibus autem his tribus viribus erit tam imago, quam perfectio imaginis. Tamen propter hoc non tollitur, quod in imagine simpliciter habeat quandam principalitatem cognitiva, & in perfectione imaginis affectiva. Nam cum cognitiva tendat in obiectum suum magis naturaliter: affectiva vero tendat in obiectum: prout sibi est gratum, & placitum: consequens ex hoc est, quod quia imago est magis in naturalibus, ut ex hoc quandam principalitatem ibi habeat cognitiva, & quia similitudo est perfectio imaginis, quia magis est in gratuitis: ex hoc quandam principalitatem ibi habeat affectiva. Quibus bene consideratis, patet clarius prelibata.

Dubitatio Septima litteralis.

Uterius forte dubitaret aliquis: quia in littera videntur dari quatuor differentiae inter imaginem, & similitudinem. Quarum tres superius sunt expositae, sed superadditur eis quarta. Videlicet quod imago pertinet ad formam: similitudo ad naturam; Dicendum, quod ista quarta est eadem cum tertia, vel potest ad eam reduci. Erat enim tertia differentia, quia similitudo est in essentia: imago in omnibus alijs. Essentia ergo, & natura pro eodem debent accipi. Forma etiam, & omnia alia pro eodem accipi possunt. Nam forma uno modo potest stare pro forma substantiali. Et hoc modo non diuiditur forma contra essentiam, vel naturam. Alio modo potest accipi forma pro accidentali. Et sic diuiditur contra essentiam, & naturam: & forma sic accepta diffinitur in principio sex principiorum: cum dicitur, quod forma est compositioni contingens. Nam haec est differentia inter formam substantialem, & accidentalem: quia forma substantialis intelligitur fundari in ipsa essentia materiae. Ideo dicitur in primo de generatione: Hyle est maxime subiectum proprium susceptibile generationis. Sed forma accidentalis intelligitur fundari in ipso composito, quia materia subiecta cum forma est causa omnium accidentium, quae fiunt in ea. Exponendum est ergo de forma accidentali, quae est contingens compositioni, id est rei compositae. Quarta ergo, & tertia differentia, quod similitudo est in essentia, imago in omnibus alijs, & quod similitudo attenditur quantum ad naturam: imago quantum ad formam: ibi forma, quae, ut dictum est, stat pro forma accidentali, importare potest omnia alia accidentia superaddita naturae, & essentiae. Cuiusmodi sunt potentiae, vel habitus, vel quaecumque aptitudines, vel ipsi actus. Propter quod patet, quod tertia, & quarta differentia, quae ad idem reduci possunt: imaginem important differre a similitudine: prout imago est perfectio similitudinis, quia poten-

tia, & habitus, & omnia alia praesignata, sunt quaedam perfectiones essentiae, & naturae: sed prima, & secunda differentia loquuntur de imagine, & similitudine: prout similitudo est perfectio imaginis, ut in prehabitis plenius est ostensum.

Dubitatio Octava litteralis.

Uterius forte dubitaret aliquis: quomodo homo potest dici imago, vel ad imaginem, sicut tabula, & pictura; Dicendum, quod homo dicitur imago, & ad imaginem, sed dicitur imago magis concretive, & ad imaginem magis abstractiue, quod optime patet in tabula, & pictura. Nam tabula dicitur imago quasi concretive, quia non est ipsa pictura in abstracto, sed denominatur a pictura concretive & dicitur picta propter quod bene dicit Magister in littera, quod tabula dicitur imago propter picturam, sic & homo dicitur imago propter imaginem. id est propter animam, quae est in eo ergo eo modo quasi imago praedicatur de homine, quo anima praedicatur de ipso. Sed anima non praedicatur de eo in abstracto, quia homo non est anima, sed in concreto, quia est animatus. Quare si homo dicitur imago propter imaginem, quae est in ipso: oportet, quod imago sumatur quasi concretive. Sed cum dicitur homo factus ad imaginem: intelligitur quasi factus ad animam, vel factus ad habendam animam, quae habendo habet imaginem, simili modo est: sicut si homo factus albus posset dici factus ad albedinem, quia factus est ad habendam albedinem.

Dubitatio Nona litteralis.

Uterius forte dubitaret aliquis quomodo homo dicitur imago, & ad imaginem, sed Dei filius dicitur imago sed non ad imaginem. Ad quod respondet Magister in littera, quod Dei filius natus est a Patre non creatus: est aequalis Patri, & in nullo dissimilis: sed homo creatus est a Deo non genitus: non paritate aequalis Deo, sed quadam similitudine ascendens ad Deum. Possumus autem nominaliter solvere, & solutio nostra erit declaratio solutionis Magistri. dicemus enim, quod quaelibet persona divina est ita simplex, sicut essentia. Et propter hoc nulla persona divina potest dici producta ad imaginem, quia tunc secundum seipsam non esset imago: sed esset aliquid in persona illa. Propter quod esset imago, sicut homo secundum seipsum non est imago, sed est aliquid in eo: Propter quod dictus est imago, ut anima. Propter quod cum anima faciat compositionem cum homine, quia est compositus ex anima, & corpore; si aliqua persona divina, ut puta Filius diceretur ad imaginem: sequeretur, quod filius esset persona composita, & quod aliquid esset in eo, propter quod diceretur imago: quod faceret compositionem in ipso. Nam filius propter hoc est imago Patris, quia naturaliter procedit a patre, & accipit naturam a Patre: ita quod pater non est potest

Aegid, super ij. Sent. C tens

Imago, & si militudo quid differant,

Forma diffinita a Gil. in lex. prin. quae na sit.

Hyle, hyles. i. materia. T. c. 24.

Imago dicitur homo & ad imaginem

Filius Dei dicitur ad imaginem nominatur.

Generatio
quomodo
creatur
naturæ.

tens gignere, nisi natura. Et ideo etiam in diuinis verificatur illud Dam. lib. 1. c. 8. quod generatio est opus naturæ. Non quod natura in diuinis generet, quia nec etiam in humanis natura generat, cum actiones sint suppositorum, sed generatio est opus naturæ, quia natura in Patre est ratio, qua pater generat. Nam illud, in quo assimilatur productum producenti est ratio productionis eius. & quia Filius assimilatur Patri in natura: quia habet similitudinem æqualem, & ad eandem naturam cum Patre, vel eandem specie, ut in Filio carnali: vel eandem simpliciter, ut in diuinis. Ex hac ergo expositione nostra potest declarari responsio Magistri. Nam ex simplicitate diuinarum personarum est, quod sunt sic similes, & æquales.

Dubitatio Decima litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod supra dicebamus, quod cum ex specie in memoria gignitur species in intelligentia, quod ibi gignitur lumen de lumine. Cum ergo non sit ibi dare aliud lumen creatum, nisi lumen intellectus agentis: oportebit nos concedere, ut uideatur, quod intellectus agens ibi gignatur ex intellectu agente.

Dicendum, quod non solum fit ex frigido calidum, sed ex calido magis calidum, & non solum fit ex tenebroso illuminatum, sed ex illuminato magis illuminatum. Non est tamen, nisi vnus intellectus possibilis, & vnus intellectus agens. Intellectus enim possibilis est potentia receptiua speciei, & luminis: & se habet, ut oculus. Intellectus uero agens est potentia illuminatiua, & irradiatiua tam super speciem, quam super intellectu possibili. Propter quod bene dicebatur supra, quod sicut aer simul recipit speciem, & lumen istud sensibile: sic intellectus possibilis simul recipit speciem intelligibilem, & lumen intellectus agentis: & nihil est aliud intellectum possibilem recipere lumen intellectus agentis, nisi se coniungere illi intellectui, quia quanto magis se coniungit, tanto magis illuminatur. Propter quod hæc erit differentia inter scientes, & inscios: quia scientes habent intellectum possibilem illuminatum, & pictum. Insicij habent ipsum tenebrosam, & nudum. Propter quod dicitur in 3. de Anima de intellectu possibili, quod in sui creatione, vel in sui primordio se habet quasi tabula nuda, vel sicut tabula rasa, in qua nihil est pictum, & talem intellectum habent insicij. Quanto ergo intellectus possibilis plures recipit species: tanto plus recipit de lumine intellectus agentis, & tanto plus coniungitur illi. Intellectus ergo sic perfectus speciebus, & sic illuminatus lumine intellectus agentis potest dici intellectus adeptus, quia est adeptus species intelligibiles, & illud lumen, gigni ergo lumen de lumine est intellectum possibilem magis illuminari, & magis con-

TEX. C. 14.

A iungi lumen intellectus agentis, & quia huiusmodi intellectus cum habet species in memoria, & non cogitat de eis: non est ita illuminatus, sicut quando actu cogitat de speciebus rerum sensibilium: ideo ex hoc dicitur fieri magis illuminatus, & dicitur plus adipisci de lumine, & magis coniungi intellectui agenti, propter quod de minus illuminato fit magis illuminatus, quod sine adeptione maioris luminis esse non potest.

DIST. XVII.

De Hominis creatione in comparatione ad eius partes.

B

IC DE ORIGINE.

Postquam Magister determinauit de homine, qualiter, & quomodo est factus per comparationem ad Deum; hic in parte ista determinat qualiter, & quomodo sit factus, ut comparat ad suas

partes. Tria ergo facit. Nam licet homo duas partes habeat, animam. scilicet & corpus, potest tamen secundum has duas partes tripliciter considerari. Primo ergo determinat de homine, quantum ad animam. Secundo quantum ad corpus. Tertio quantum ad utrumque. Secunda ibi: [*Solet etiam queri.*] Tertia ibi: [*In hac autem Paradiso.*] Circa primum tria facit, quia primo determinat de anima hominis: quomodo sit facta, quia facta est ex inspiratione Dei, sine ex sufflatione Dei, quia ubi vna littera habet: Et inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. Alia littera habet: Flauit, vel sufflauit &c. Secundo ex hoc, quod facta est anima ex flatu. Querit utrum sit facta de substantia Dei, Et soluit, quod non. Tertio querit de ipsa anima Adæ, utrum sit facta in corpore, vel extra corpus. Et assignat circa hoc diuersas sententias. Addit tamen, quod quicquid sit de anima primi hominis: omnes alie animæ sunt creatæ in suis corporibus, quia Deus creando eas infundit corporibus, & infundendo corporibus creat eas. Secunda ibi: [*Putauerunt enim.*] Tertia ibi: [*Sed utrum in corpore.*] Tunc sequitur illa pars: [*Solet etiam queri.*] in qua agit de factio- ne hominis quantum ad corpus. Circa quod tria facit, quia primo queritur in qua ætate fuerit creatus homo, quod patet, ei competere quantum ad corpus, quia anima non senescit: Immo et ipsi sensus animæ non senescunt, nisi ratione corporis, quia si senex haberet oculum iuuenis uideret, ut iuuenis, Et ad hoc dicit, quia fuit factus in ætate

Anima non
senescit,
nec eius se-
sus. 1. de ani-
ma. 1. c. 65.

ætate

Paradisus dupliciter sumitur.

ætate virili. Et subdit, quòd hoc non fuit factum contra naturam. Secundo inquit de loco hominis: ubi fuit positus, & ait, quod fuit positus in Paradiso. Tertio dat diversos modos accipiendi, & ait, quod ille modus accipiendi Paradisum, quod possit accipi corporaliter, & spiritualiter: plus sibi placet. Secunda ibi: [*Hominem autem.*] Tertia ibi: [*Intelligitur autem Paradisus.*] Tunc sequitur illa pars: [*In hac autem Paradiso.*] In qua determinat de homine: quantum ad mandatum sibi datum de esu ligni. Propter quod determinat de homine quantum ad utrumque. Nam obedire mandato, competit homini secundum animam. Edere autem, vel nutrirì competit ei secundum corpus. Tria ergo facit, quia primo determinat de mandato sibi dato: ne ederent de ligno scientiæ boni, & mali. Secundo declarat, quare dictum est lignum scientiæ boni, & mali, quia non est sic nominata arbor illa a natura: sed ab eo, quod inde debebat contingere. Tertio declarat, quòd quia illa arbor non erat naturaliter mala: Ideo in illa prohibitione magis apparebat bonum obedientiæ, quam si fuisset arbor illa naturaliter mala. Secunda ibi: [*Lignum autem scientiæ.*] Tertia ibi: [*Si uerò primi Parentes.*] Et in hoc terminatur sententia Lectionis, & Distinctionis.

Q V A E S T. I.

De Anima humana productione secundum se.

VM Magister agat de duobus, videlicet de productione animæ secundum se, & de productione eius per comparisonem ad corpus; Ideo de his duobus quæremus. Circa primum autem, ut circa productionem animæ secundum se quæremus tria. Primo utrum anima fuerit producta de substantia Dei. Secundo utrum fuerit producta de aliqua substantia corporali. Tertio utrum fuerit producta de aliqua materia: vel, quod idem est, utrum habeat anima materiam partem sui.

A R T I C. I.

An Anima humana de Dei substantia sit producta. Conclusio est negativa.

D. Th. 1. p. q. 90. art. 1. Et 2. sent. d. 17. q. 1. art. 1. Et 2. contra Gent. c. 85. Item Opusc. 3. c. 94. D. Bon. d. 17. ar. 1. q. 1. Biel. d. 17. q. 1. Barth. Syb. 1. Dec. q. 1. De hac materia vide D. P. Aug. lib. de cogn. veræ vitæ. Tomo 9. Et ad D. Hier. de orig. animæ Tom. 7. Vide etiam Hier. ad Marcellinum, & Anapsichiam.

AD PRIMUM sic proceditur: videtur, quòd anima humana fuerit producta de substantia Dei, per illud, quod habetur Gen. 1. quòd inspiravit in faciem eius &c. Sed inspirare est de se statim emittere: ergo Deus de se statim emisit, quando animam produxit. Sed si de se ipso produxit animam: produxit eam de sua substantia. Nam quicquid est in Deo: Deus est, & per consequens est Dei substantia.

Præterea Act. 17. dicitur: Genus ergo cum simus Dei &c. Sed homo non potest dici de genere Dei ratione corporis: ergo ratione animæ. Sed anima non potest dici de genere Dei, nisi facta de natura Dei, & de substantia eius: ergo, &c.

B Præterea quicquid intelligitur, vel intelligitur per identitatem, vel per similitudinem. Sed anima potest intelligere Deum, & potest intelligere materiam primam: hoc autem non erit per similitudinem (quia nulla similitudo potest abstrahi a Deo, cum sit summè abstractus a materia prima: cum sit pura potentia) ergo sicut Angelus intelligit essentiam suam non per similitudinem, sed per identitatem, quia intelligit eam per se ipsam; sic intellectus noster intelligit essentiam Dei, & essentiam materiæ primæ non per similitudinem, sed per identitatem. Ergo est idem cum ipsis. quod non esset, nisi anima esset producta de essentia Dei, quia aliter non posset esse idem cum essentia eius.

C Præterea quæ nullo modo differunt, sunt idem, sed Deus, & anima humana, & materia prima nullo modo possunt differre, quia quæcunque differunt, differentia differunt. nam sic describitur differentia: Differentia est, qua differunt a se singula Omnia ergo, quæ differunt per differentiam: sunt composita ex illa differentia, & ex genere illius differentiæ. Sed Deus non est compositus, cum sit actus purus, & anima humana non videtur composita, cum sit potentia pura in genere intelligibilium: nec materia prima videtur composita, cum sit potentia pura in genere entium. Ista ergo tria: Deus: Anima rationalis, & Materia prima, cum non habeant per quid differant, erunt idem, ergo, &c.

D Præterea Dio. 4. cælestis Hierar. loquens de Deo ait: Existencia ergo omnia eius esse participant. Sed illud, quod participatur ab omnibus, videtur esse de essentia omnium. Si ergo quælibet res participat de essentia Dei: quælibet facta est de essentia eius.

IN CONTRARIUM est: Quicquid est productum de natura Dei est eiusdem naturæ cum ipso. Sed nos nec anima nostra sunt eiusdem naturæ cum Deo: ergo &c. Maior de se evidens est. Minor declaratur. Quia Aug exponens illud verbum: Ego sum vitis vera. ait, quod non unius quippe naturæ sunt vitis, & palmites: propter quod cum esset Deus, cuius naturæ nos non sumus: ergo, &c.

Præterea natura Dei est idem, quod Deus. quælibet ergo res producta de natura Dei est Aegid. super ij. Sent. C 2 idem,

Gen. 1.

Act. 17.

Porph. cap. de differentia.

Ioan. 15.

idem, quod Deus. sed cum hoc non possit competere alicui creaturæ: ergo &c.

RESOLVTIO,

Deus est immobilis, æternus, actus purus, artifex immaterialis, simplex, lux inuisibilis, infinitus.

Hinc Deus animæ compositionem ingredi non potest.

RESPONDEO dicendum, quod comparando Deum ad ista creata possumus assignare 10. differentias, ex quarum qualibet concludi poterit, diuinam essentiam non esse de compositione animæ, nec alicuius creaturæ. Primo enim comparatur Deus ad ista creata, ut immobilis ad mobilia. Secundo, ut æternus ad temporalia. Tertio, ut actus purus ad possibilia. Quarto, ut causa ad effectus. Quinto, ut artifex ad artificialia, ista autem comparatio quinta differt a quarta, quia est specialior, quam illa. Sexto comparatur Deus ad ista creata: sicut immaterialis ad materialia. Septimo sicut simplex ad composita. Octauo sicut lux ad tenebras. Nono sicut inuisibilis ad uisibilia. Decimo sicut infinitus ad finita. Possent & aliæ comparationes differentes assignari, sed ista sufficiat.

Dei ad creaturas comparationes, 20.

Dei immutabilitas. li. 3. Phys. t. c. 8. Et .7. Phys. t. c. 1. Et 3. Phys. t. c. 44.

Malach. 3. Iacobi 1.

Dei æternitas.

Deus quomodo mensuretur.

Primo ergo comparatur Deus ad ista creata, ut immobilis ad mobilia. Nam secundum Philosophum. Omne, quod mouetur ab alio mouetur. Cum ergo non sit abire in infinitum; oportet deuenire ad aliquid omnino immobile, & iste est Deus, qui secundum Philosophum est immobilis per se, & per accidens, & ab intra. Omne enim, quod mouetur, vel mouetur per se, & sic possunt moueri corpora: vel mouetur per accidens, & sic possunt moueri materia, & forma, & alia, quæ sunt in corporibus: vel mouetur ab intra, & sic possunt moueri omnia, quæ agunt per liberum arbitrium, quæ per affectionem interiorum nunc volunt unum, nunc aliud. Deus autem omni modo est immobilis, quod concordat cum scriptura sacra. Iuxta illud Prophetæ: Ego Deus, & non mutor. Et iuxta illud Iacobi: Apud quæ non est transmutatio &c. Si ergo solus Deus est semotus ab omni modo motus, & omnis creatura est aliquo modo mobilis: & ei, de quo fit res mobilis, oportet, quod conueniat aliquis modus motus: de diuina essentia omnino immobili, nec anima, nec aliqua creatura fieri poterit, & maxime cum anima sit mutabilis: nunc ad bonum; nunc ad malum: ex re omnino immutabili (cuiusmodi est diuina essentia) fieri non potest.

Secundo Deus comparatur ad hæc creata, ut æternus ad temporalia. Nam, & si mundus fuisset ab æterno; non tamen propter hoc participaret omnes conditiones æternitatis, nec propter hoc mensuraretur eadem mensura, qua mensuratur Deus. Mensuratur enim Deus æternitate pura, & simpliciter. Id ergo, quod de nouo incipit esse: fieri non potest de eo, quod est æternum: ubi nulla nouitas esse potest. Ista autem differentia sequitur ex prima, ut, quia Deus est om-

nino immobilis: oportet quod sit æternus, & quod nulla nouitas possit esse in ipso.

Tertio comparatur Deus ad hæc creata: sicut actus purus ad possibilia. Nam secundum Commentum in 10. Met. Deus est actus purus, cui non admiscetur aliquid de potentia. Propter quod impossibile est de natura diuina produci aliquid habens admixtam potentiam, quia tunc natura diuina esse desineret actus purus. Sequitur autem ista differentia ex secunda. Nam quia Deus est æternus, & in æternis secundum Philosophum non differt esse, & posse, quia quicquid ibi potest esse: totum ibi est. sed si posset aliquid ibi esse, quod actu ibi non esset, tunc quantum ad illud non esset aliquid æternum. Ratione ergo æternitatis, quam ponimus in Deo simpliciter, & absolute; oportet, quod omnis possibilitas remoueat ab eo, ut sit actus purus, cui omnino non admiscetur potentia.

Dei actualitas.

Com. 7.

*Phys. 3. t. c. 32. Hæc positio intelligitur et de 2. adiacente, nō 3. vel de potentia, que respicit esse, nō age re. Vide Paulum venetum, & Burleum eodem loco citato. Sed hic à Doctore est opime declarata.

Quarta autem differentia est, quia Deus comparatur ad ista creata: sicut causa ad effectus, & quia est causa vniuersalis omnium, de eo potissime verificatur illud Dio. 2. de di. no. quod non est diligens comparatio causalitatis, & causis, & quod causata habet quasdam imagines, id est imitages suæ causæ. Omnia enim causata, vel omnia ista creata Deo adæquari non possunt, sed sunt quedam imitages Dei: sed si fierent de diuina essentia: æquarentur Deo, &c. Sequitur autem ista differentia ex tertia. Nam omne, quod agit: agit prout est in actu. & omne, quod patitur: patitur, ut est in potentia. & quia omnia ista comparantur ad Deum, sicut possibilia ad actum: oportet, quod omnia comparentur ad ipsum: sicut effectus ad causam.

Dei causalitas.

Quinta differentia est, quia Deus comparatur ad alia: sicut artifex ad artificialia. Ista etiam quinta differentia sequitur ex quarta, ut quia comparatur ad alia, sicut causa ad causata. Nam omnis causa agit, & causat alia secundum modum nature suæ. Nam si quæretur: quomodo agit ignis, & quomodo causat alia: facilis esset responsio. Nam cum ignis sit nature calidæ, & sit nature igneæ: quicquid agit, vel causat: hoc facit calefaciendo, & igniendo. Sic, cum Deus sit nature intellectualis, & sit liberi arbitrij: quicquid causat: hoc facit intelligendo, & volendo. Et quia iste modus causalitatis conuenit artifici; omnia comparantur ad Deum sicut artificata ad artificem.

Deus artifex.

Est ergo ista specialis ratio, quod quia Deus agit intelligende consequens est, quod sit separatus, & immixtus, secundum quod concordat Anaxagoras in 3. de anima loquens de intellectu. Artifex ergo, ut artifex non in natura propria, sed in alia natura producit sibi simile. Et si inueniatur artifex in propria natura, producere sibi simile: hoc modo non faciet, ut artifex, nec ut agens per artē, sed ut agens per naturam. Sic enim videmus in artifice carnali, qui, ut artifex, facit arcam in alia materia, vel natura, sed per naturam generat filium in propria natura.

T. c. 19.

Dei immaterialitas.

ad

ad materialia, & ista differentia sequitur ex præmissis. Nam semper actus videtur habere rationem perfectionis, & forme: potentia rationem imperfectionis, & materie, accipiendo materiam largè pro quocunque materiali, secundum quem modum loquitur Auctor de causis, quod intelligentia habet suum hyleachin. i. suum materiale. Si ergo Deus comparatur ad omnia ista, ut actus ad possibilis: consequens est, quod comparatur ad hæc omnia, ut im materialis ad materialia. quod ergo de re immateriali: cuiusmodi est diuina essentia fiant materialia: cuiusmodi sunt omnia creata: est dicere oppositum in adiecto. Semper enim illud ex quo fit aliquid loquendo de fieri propriè (quia secundum Philosophum propriè non fit, nisi compositum) se habet, ut materiale ad illud, quod fit ex ipso, quod cogitare de diuina substantia est absurdum.

Hyleachin i. materiale ab Hyle. i. materia.

Lib. 1. Phy. t. c. 64. lib. 7 Met. t. c. 26.

Dei simplicitas.

Septimo Deus comparatur ad alia sicut simplex ad composita. Nulla est enim creatura, quæ non sit composita, vel ex his, ut ex actu, & potentia, quæ sunt generales differentie entis, vel huic sicut actui componitur potentie, & potentia actui. Solum ergo diuina essentia omnem compositionem repellit, ut secundum Boetium. ipsa diuina essentia sit verè vnum: ubi nullus est numerus: loquendo de numero compositione faciente, quia numerus personarum nullam compositionem facit: cum ita sit simplex persona sicut essentia. Si ergo de diuina essentia posset fieri aliquid, & potissimè aliquid creatum, quod de necessitate est quid compositum: non esset natura simplex, quia saltem esset componibilis huic, quod stare non potest.

Deus lux 1. Ioan. 1.

Tomo 3.

Octaua differentia est, quod Deus comparatur ad alia, ut lux ad tenebras. Iuxta illud: Deus lux est, & tenebre in eo non sunt visæ. Secundum hunc autem modum loquitur Augustinus: 2. super Gene. ubi vult, quod actus habet rationem lucis, & priuatio rationem noctis: siue tenebrarum. Si ergo in Deo est pura lux: ubi nullæ possunt esse tenebræ; nec anima rationalis: nec aliqua creatura (cum quælibet talis res habeat aliquas admixtas tenebras) de diuina substantia fieri poterit.

Dei inuisibilitas.

Hebr. 4.

Tim. 6.

Nono Deus comparatur ad alia: sicut inuisibilis ad visibilia. Deus enim dicitur inuisibilis cuiuslibet creature quia nulla creatura potest per naturam videre Deum. Si autem communicatur creature, quod Deum videat: hoc erit per gratiam: non per naturam. Omnis enim creatura est Deo visibilis. Iuxta illud ad Hebræ. 4. Et non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, sed ut ibi subditur: Omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius. Ipse tamen est inuisibilis cuiuslibet creature, & hoc est ratione claritatis sue lucis. Propter quod ista differentia nona sequitur ex octaua. Sicut enim scribitur ad Tim. 6. quod Deus lucem habitat inaccessibilem, quam nullus hominum vidit, sed nec videre potest. Cum ergo nulla natura intellectualis possit naturaliter videre diuinam naturam: consequens est, quod omnem naturam intellectualem excel-

lat, ut nulla natura, quantumcunque intellectualis possit fieri de illa natura, quia tunc non excelleret omnem naturam intellectualem creatam: Immo esset subdita, & supposita illi naturæ, quæ fieret de ipsa. Loquendo enim de rebus creatis, quodlibet excellit illud, ex quo fit: quia aliquam perfectionem addit super illud.

Dei infinitas.

Decimo comparatur Deus ad alia, ut infinitum ad finita. Nam sicut in creaturis inuenitur infinitas: hoc est ratione potentialitatis, & priuationis, cuiusmodi est infinitas materie, quia materia finitur per formam. Forma enim est finis materie, & materia cum per agens mouetur ad formam: tendit in ipsam, tanquam in suum finem. Quare infinitas in creatura non potest esse in actu, nec potest esse in facto esse, nec potest secundum se intelligi, sed semper intelligitur per analogiam ad actum. Propter, quod materia non est intelligibilis, nisi per analogiam ad formam, ut patet per Philosophum, & per August. in 12. Confes. Potentia etiam finit actum: limitando ipsum, quia omne, quod recipitur in aliquo: recipitur secundum modum rei recipientis. Actus ergo receptus in potentia limitatur per eam: ut non recipiatur in ipsa plus de illo actu, nisi secundum capacitatem recipientis. Non solum autem potentia finit actum limitando ipsum, sed & actus finit potentiam perficiendo eam: cum potentia intelligatur non finita, quando caret actu. Intelligitur autem finita, quando perficitur per actum, & quia omnes creature sunt compositæ ex potentia & actu, vel sunt potentia composita actui, vel actus compositus potentie: omnes creature sunt quid finitum. Solus enim Deus est quid infinitum, quia nec est actus limitatus per potentiam: nec est potentia perfecta per actum, nec est quid compositum ex potentia, & actu, & quia Deus non est quid limitatum, nec quid finitum; infinite perfectiones sunt in ipso. Vnde & Dio. 12. de di. no. vocat ipsum infinitorum nominum. Et Augustinus 8. super Gene. vocat ipsum numerum sine numero. Cum ergo diuina natura contineat perfectiones infinitas: nullum perfectibile poterit ex ea fieri, quia tunc aliqua perfectio sibi deficeret. & quia quælibet creatura est quoddam perfectibile: nihil tale poterit ex illa fieri.

Materia per analogiam ad formam cognoscitur. Arist. lib. 1. Phy t. c. 69. Verum Archangelus mercenarius vult, ut cognoscatur per analogiam ad materiam artificialem, non autem ad formam.

RESP: AD ARG. Ad primum dicendum, quod Augustinus 7 super Gene. d. Deus flauit faciendo animam, quia statum fecit. Nam & ipsa anima posset dici quidam status. Iuxta illud Esa. Omnem statum ego feci. Ad secundum dicendum, quod homo dicitur esse de genere Dei ratione anime: non quod anima sit facta de natura Dei, sed quia facta est ad imaginem Dei.

Tomo 3.

Tomo 3.

Esa. 57. Editio uulgata habet: Flatus ego faciam.

Ad tertium dicendum, quod vel loquimur de intelligere Deum in via, vel in patria, si loquimur in via: non intelligitur Deus per identitatem: nec intelligitur immediate secundum se, sed intelligitur sub quibusdam velaminibus: ut patuit per Dio. sed si loquimur de intelligere Dei in patria: possumus

Deus quomodo uia, & in patria cognoscatur. Vide supra d. 16 q. 1 ar. 2. sub 3.